

**Nota: Verslag van resultaten van het
proefsleuvenonderzoek:
Zaffelare-Dorp, Lochristi
(prov. Oost-Vlaanderen)**

Robby Vervoort
Freelance Senior Archeoloog
Borgerhout, april 2023

Titel

Nota: Verslag van resultaten van het proefsleuvenonderzoek:
Zaffelare-Dorp, Lochristi
(prov. Oost-Vlaanderen)

Auteurs

Robby Vervoort
Lisa Malfliet
Frederik De Kreyger

Opdrachtgever

Ontwikkelaar

Projectcode

2023C157

Plaats en datum

Borgerhout, april 2023

Reeks en nummer

RVFSA-Rapport, 166

Inhoud

1. Beschrijvend gedeelte	4
1.1. Technische Fiche	4
1.2. Aanleiding bijkomend vooronderzoek	8
1.3. Vraagstelling	9
1.4. Werkwijze en strategie	10
2. Assessmentrapport	16
2.1. Methoden, technieken en criteria bij het assessmentrapport	16
2.2. Assessment vondsten	16
2.3. Assessment stalen	19
2.4. Assessment conservatie	19
2.5. Assessment sporen	20
2.5.1. Werkput 1	22
2.5.2. Werkput 2	33
2.5.3. Werkput 3	34
2.5.4. Werkput 4	41
2.5.5. Werkput 5/6	52
2.5.6. Werkput 7	53
2.5.7. Werkput 8	54
2.5.8. Werkput 9	55
2.6. Assessment onderzochte gebied	58
3. Onderzoeksvragen	62
4. Referentieprofielen bodemopbouw	65
5. Impact geplande werken	68
6. Beschrijving potentiële kennis en waardering	70
7. Samenvatting gespecialiseerd publiek	71
8. Lijst figuren en bijlagen	72
8.1. Lijst figuren	72
8.2. Lijst bijlagen	73

1. Beschrijvend gedeelte

1.1. Technische Fiche

Naam site

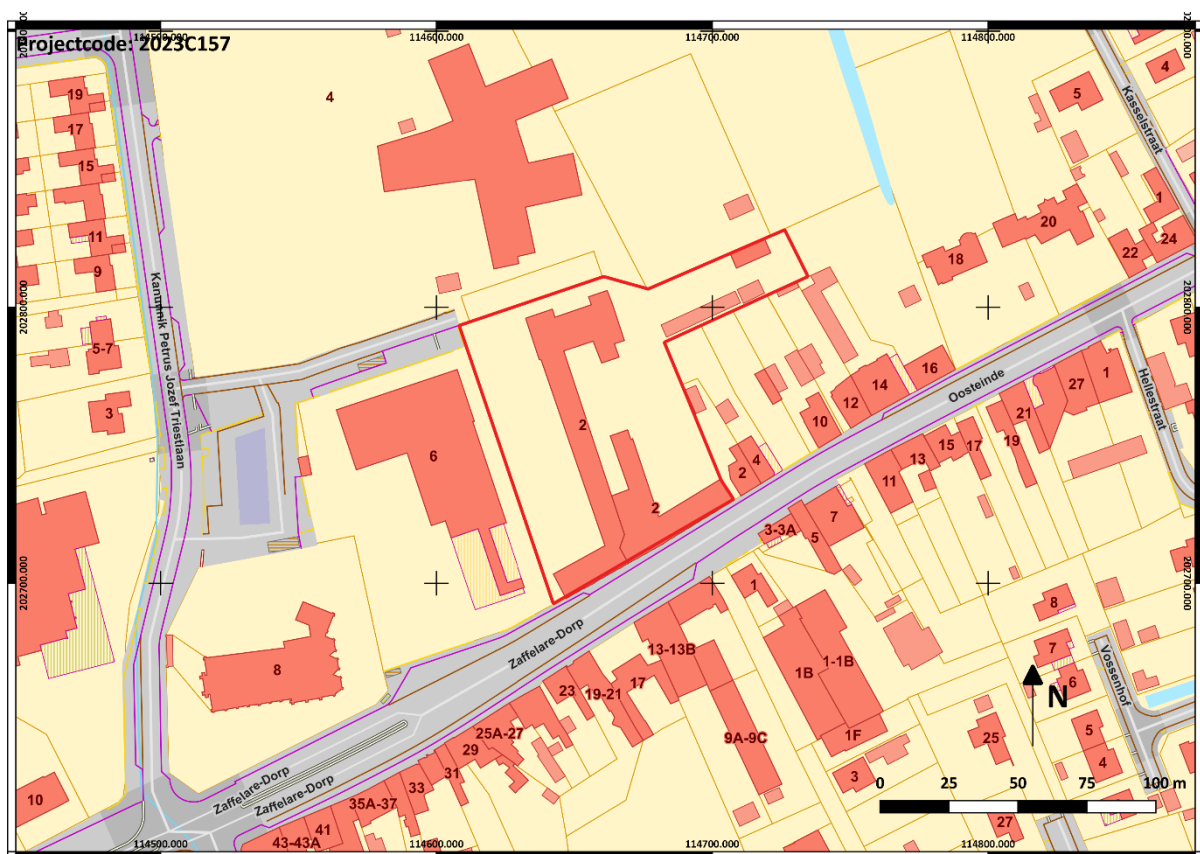
Lochristi, Zaffelare-Dorp
(20-LOC/ZAF-2020K156)

Ligging

Oost-Vlaanderen,
Lochristi, Zaffelare,
Zaffelare-Dorp 2

Kadastrale gegevens

Lochristi: 2de Afd.
Zaffelare: Sectie C
Perceelnummer: 495A

Figuur 1: Projectgebied op kadastralan (1/1000)

Bounding Box Projectgebied

X114645,8	Y202693,7
X114708,1	Y202730,1
X114683,3	Y202787,4
X114734,9	Y202810,8
X114726,0	Y202827,7
X114681,7	Y202807,5
X114663,9	Y202811,2
X114612,5	Y202796,1

Bounding Box Proefsleuven en -putten

Werkputnummer	X	Y
1	114618,4	202787,4
	114622,1	202788,9
	114647,0	202717,2
	114643,8	202716,0
2	114652,4	202742,2
	114656,1	202743,8
	114662,6	202723,4
	114658,7	202721,4
3	114665,1	202777,8
	114668,3	202779,0
	114683,9	202726,5
	114680,0	202723,6
4	114667,5	202801,7
	114670,4	202802,4
	114694,2	202735,5
	114690,8	202733,9
5	114643,2	202702,9
	114646,5	202704,5
	114647,9	202700,8
	114644,8	202699,3
6	114651,8	202701,9
	114653,8	202702,5
	114654,9	202700,3
	114653,2	202699,5
7	114665,5	202708,7

	114667,9	202709,7
	114668,8	202707,5
	114666,5	202706,5
8	114672,4	202716,8
	114676,5	202719,3
	114678,4	202716,3
	114674,0	202713,6

Projectcode

2023C157

Opdrachtgever

Ontwikkelaar

Uitvoerder

Robby Vervoort. Freelance Senior Archeoloog. Research
& Consultancy

Uitvoeringstermijn veldwerk

15 – 17 maart 2023

Erkend archeoloog

Robby Vervoort OE/ERK/Archeoloog/2016/00126
Guldensporenstraat 143
2140 Borgerhout

Bodemkundige

nvt

Conservator

nvt

Geplande ingreep

Gedeeltelijke sloop bestaande bebouwing, gedeeltelijke
renovatie bestaande bebouwing, optrekken nieuwbouw
met ondergrondse parking, heraanleg omgeving
(fietsenstalling, verharding, groen), aanleg nutsleidingen
en -putten.

Geldende wetgeving en voorwaarden

Onroerenderfgoeddecreet van 12 juli 2013 en het
Onroerenderfgoedbesluit van 16 mei 2014. De melding
werd opgesteld overeenkomstig de Code van Goede
Praktijk. De totale oppervlakte van de kadastrale

percelen waarop de aanvraag betrekking heeft, bedraagt 3000m² of meer en de bodemingrepen bedragen meer dan 1000m², zoals bepaald in artikel 5.4.2 van het Onroerenderfgoeddecreet van 12 juli 2013 en is gelegen buiten een zone waarop lagere oppervlaktecriteria van toepassing zijn.

Randvoorwaarden

/

Thesaurus

Proefsleuven, proefputten, prospectie met ingreep in de bodem, middeleeuwen, nieuwe tijd, nieuwste tijd, CAI.

1.2. Aanleiding bijkomend vooronderzoek

Naar aanleiding van de geplande werken op het terrein werd een archeologische bureaustudie uitgevoerd (**ID18323**).¹ Uit dit bureauonderzoek bleek dat het plangebied gelegen is ter hoogte van een historische dorpskern en dientengevolge een verhoogd potentieel heeft op de aanwezigheid van archeologisch waardevol erfgoed.

Het projectgebied bevindt zich 80 meter ten oosten van de kerk van Zaffelare en is gelegen langs de belangrijkste straat in het dorpscentrum. Op basis van historische en cartografische bronnen kan verwacht worden dat het terrein allicht reeds vanaf de late middeleeuwen (mogelijk 13de eeuw) werd bewoond. Het dorpscentrum kwam tot stand ten tijde van de tweede ontginningsperiode van de regio door de abdij van Sint-Pieters in de 13de eeuw. De eerste ontginningsperiode dateerde uit de 12de eeuw en vond allicht plaats in de buurt van de Oude Veldstraat. Hierbij kunnen we er van uit gaan dat hoe dichter we ons bij de oude straat bevinden hoe hoger de kans op de aanwezigheid van resten uit de middeleeuwen, de nieuwe en de nieuwste tijd.

Landschappelijk gezien lijkt de zone van het dorpscentrum, zij het iets lager gelegen, sterk op de zone rond de Oude Veldstraat. Op het DHM is te zien dat zich ter hoogte van beide oude straten een wat hoger gelegen zandrug situeert in het overwegend lage en vlakke landschap van de Vlaamse Vallei. De straten volgen mooi de rug van deze verhevenheid in het landschap en liggen aan de oorsprong van het ontstaan van de middeleeuwse bewoning.

Deze gunstige landschappelijke ligging zal allicht ook in het verleden aantrekkelijk geweest zijn voor menselijke aanwezigheid of activiteiten. Het valt dan ook niet uit te sluiten dat het terrein reeds voor de middeleeuwen werd bewoond of gefrequenteerd door mensen. Dat er in de omgeving in het verleden reeds menselijke aanwezigheid was, wordt aangetoond door de talrijke vondsten van silex artefacten te dateren vanaf het paleolithicum tot in het neolithicum.

We kunnen stellen dat het terrein gezien zijn ligging een verhoogde kans heeft op de aanwezigheid van archeologische resten met een hoog potentieel op kennisvermeerdering vanaf de late middeleeuwen tot de nieuwe en nieuwste tijd. Deze resten kunnen bestaan uit grondsporen, archeologische lagen en structuren in steen. Er is op het terrein allicht sprake van een langdurige bewoning die mogelijk over enkele honderden jaren onafgebroken doorloopt. Hierdoor zullen eventueel ooit aanwezige oudere archeologische resten bestaande uit grondsporen allicht niet meer of slechts in beperkte mate zijn bewaard. Het valt uiteraard niet uit te sluiten dat deze nog in beperkte mate op het terrein aanwezig kunnen zijn. Anders is het gesteld met resten uit de prehistorie bestaande uit artefacten sites. Ondanks het feit dat het terrein in de steentijden een aantrekkelijke

---

¹ <https://loket.onroenderfgoed.be/archeologie/notas/notas/18323>

landschappelijke ligging had en ondanks het feit dat steentijd artefacten binnen het projectgebied aanwezig kunnen zijn, is de kans klein dat deze zich nog in situ zullen bevinden. Het terrein is immers reeds eeuwen bewoond en bebouwd, waardoor de kans op de aanwezigheid van een gave bodemopbouw erg klein tot onbestaande is.

De geplande werkzaamheden zullen het volledige bodemarchief verstoren over een oppervlakte van plusminus 2350 m². Over een oppervlakte van ongeveer 300 m² wordt een verstoring verwacht van het jongste archeologische niveau. Over een oppervlakte van plusminus 700 m² wordt geen bijkomende verstoring verwacht maar kunnen wel archeologische resten aan het licht komen. Over de rest van het terrein met een oppervlakte van 4350 m² wordt een gedeeltelijke verstoring van eventueel aanwezige resten verwacht met een verlies aan context en kennis tot gevolg.

Gezien het verhoogde potentieel op de aanwezigheid van sporensites vanaf de middeleeuwen en de nieuwe tijd en het feit dat ook de aanwezigheid van oudere resten niet kan worden uitgesloten, gezien de impact van de geplande werken en gezien het feit dat heden nog niet duidelijk is of er wel degelijk archeologische resten aanwezig zijn met een hoog potentieel op kennisvermeerdering, raden we aan bijkomende vooronderzoeken uit te voeren. Dit onderzoek zal bestaan uit een prospectie met ingreep in de bodem door middel van proefsleuven.

1.3. Vraagstelling

Doel van de prospectie met ingreep in de bodem is de aard, bewaringstoestand, datering en aanwezigheid van archeologisch waardevolle resten te evalueren. Om dit vast te stellen werd gekozen voor de methode van proefsleuven en proefputten (zie Programma van Maatregelen).

Om deze doelstellingen te bereiken werden volgende onderzoeksvragen opgesteld.

- Zijn er archeologische sporen aanwezig in het plangebied? Zo ja: wat is de aard en datering van deze sporen?
- Zijn er archeologische vondsten aanwezig in het plangebied? Zo ja: wat is de aard en datering van deze vondsten?
- Wat is de bewaringskwaliteit van de vondsten?
- Wat is de ruimtelijke begrenzing van de sporen (zowel horizontaal als verticaal; strekt de site zich uit buiten de grenzen van het plangebied)?
- Zijn er aanwijzingen voor nederzettingsterreinen in het plangebied? Zo ja: uit welke periode dateren deze, en waren ze tijdelijk of permanent?
- Zijn er aanwijzingen voor continuïteit of fasering van de nederzetting en/of structuren?
- Welke elementen kunnen bijdragen tot de kennis van de economische en sociale relaties in de verschillende perioden/fasen?

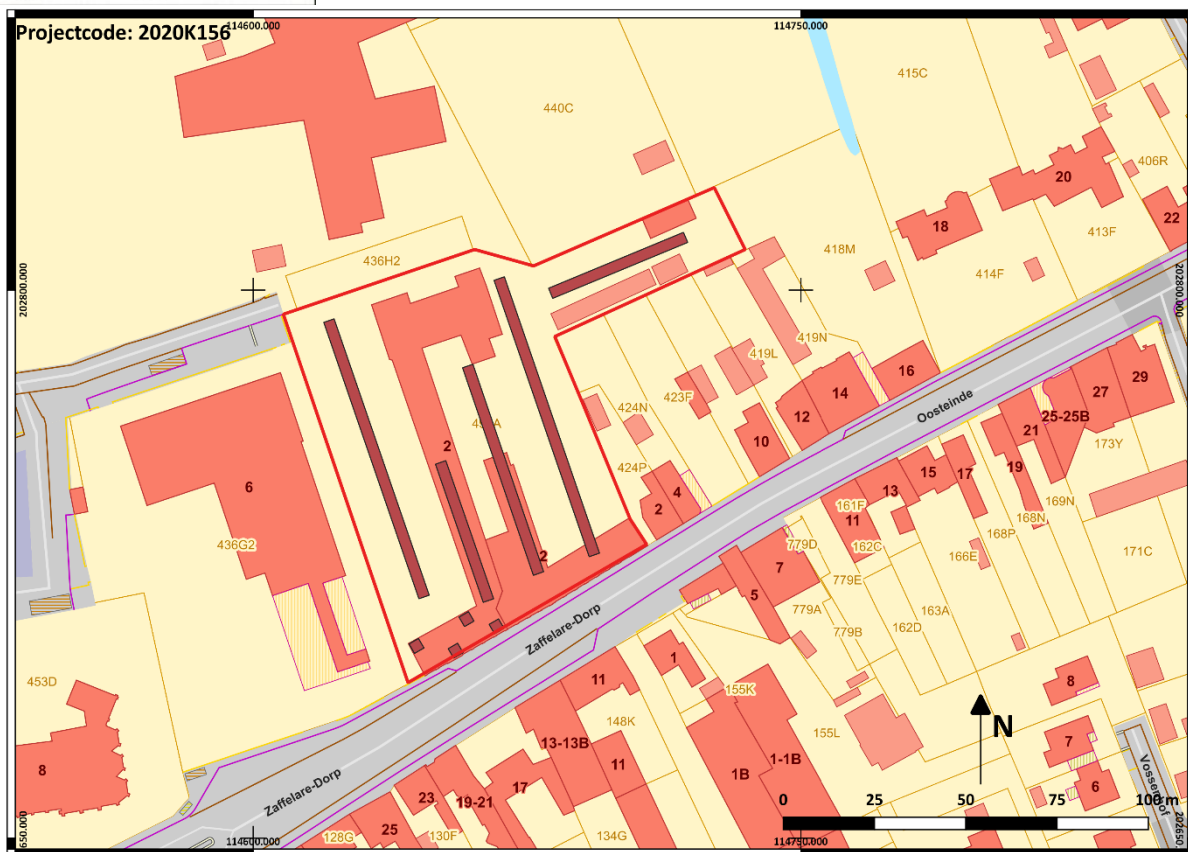
- Wat is de relatie van de vindplaats tot de ruimere omgeving?
- Zijn er aanwijzingen voor andersoortig gebruik van het terrein (anders dan bewoning)? Zo ja: uit welke periode dateren deze, en waren ze tijdelijk of permanent?
- Zijn er sporen van ambachtelijke activiteiten?
- Zijn er sporen van agrarische activiteiten?
- Zijn er sporen van landgebruik (perceelsindeling, wegen, akkers, grondstofwinning...)?
- Is de oorspronkelijke bodem intact?
- Wat is de opbouw van de bodem?
- Hebben er post-depositionele processen plaatsgevonden en welk effect hebben deze gehad op de archeologische resten?
- Zijn er recente verstoringen aanwezig en wat is hun ruimtelijke begrenzing?

1.4. Werkwijze en strategie

Aan de hand van het uitgevoerde bureauonderzoek (**ID18323**) kon worden aangetoond dat het projectgebied een verhoogde kans had op de aanwezigheid van archeologische resten uit verschillende periodes, echter kon niet worden aangetoond of er zich ook effectief archeologische resten binnen het projectgebied bevonden. Daarover konden louter op basis van het uitgevoerde bureauonderzoek geen uitspraken worden gedaan. Bijkomende onderzoeken om een afdoende antwoord te kunnen formuleren op de gestelde onderzoeksvragen was dus aan te raden.

Om een antwoord te kunnen formuleren op de tijdens het bureauonderzoek geformuleerde vragen werd vervolgens bepaald welke onderzoeksmethode wel een afdoende antwoord op de desbetreffende vragen kon formuleren. Gezien de aard van de te verwachten resten werd gekozen voor een prospectie met ingreep in de bodem door middel van proefsleuven en proefputten.

Op het terrein werden vijf sleuven ingepland met een breedte van 3 meter en een lengte van 40, 60 en 80 meter. De sleuven worden met uitzondering van de noordoostelijke sleuf min of meer volgens de bestaande bebouwing georiënteerd. Binnen het gebouw werden 4 proefputten gepland met een oppervlakte van 9m² en zijdes van 3 meter. De putten worden verspreid binnen de school ingepland en hebben als doel eventuele oudere voorgangers van het huidige gebouw te lokaliseren. Minstens één van de drie putten wordt ingepland ter hoogte van de nieuw te realiseren nutsput binnenin het gebouw. Minstens één van de drie proefputten wordt gerealiseerd ter hoogte van de bestaande fundering van het gebouw.

Figuur 2: Uit te voeren sleuvenplan zoals aangegeven in het Programma van Maatregelen (1/750)

Het onderzoek werd gestart op woensdag 15 maart 2023 met het graven van de vier min of meer op de straat georiënteerde sleuven. De vijfde sleuf werd op vraag van de bouwheer niet gerealiseerd. Hier situeert zich een asfaltverharding die niet zal worden verwijderd maar als ondergrond zal worden gebruikt voor de nieuwe omgevingsaanleg. Dientengevolge worden hier geen of nauwelijks bodemingrepen gerealiseerd. Bij de start van het onderzoek bleek dat het grootste deel van de te slopen bebouwing reeds werd verwijderd. Enkel ter hoogte van Werkput 2 werd de sloop slechts gedeeltelijk uitgevoerd. Hierdoor werd de sleuf aanzienlijk ingekort. Het terrein vertoonde bij aankomst enkele grote plassen water. Tevens waren er enkele containers en een grote berg bakstenen aanwezig op het terrein. Daarom werd de positie van Werkput 3 opgeschoven in oostelijke richting. De aanwezige verhardingen waren grotendeels niet verwijderd. Enkel binnen in de school was de vloer reeds grotendeels verwijderd. Dit gebeurde met toestemming van de erkende archeoloog zonder schade toe te brengen aan het onderliggende bodemarchief.

Ter hoogte van Werkput 3 en Werkput 4 werd plaatselijk in eerste instantie een hoger archeologisch vlak aangelegd. Op dit niveau situeerden zich enkele muren, uitbraaksporen en andere sporen. Na evaluatie van de resten en na het raadplegen van de beschikbare bronnen, konden de aangetroffen muren en sporen in verband worden gebracht met reeds vroeger gesloopte vleugels van het 19de-eeuwse klooster. Dientengevolge werden deze verwijderd met het oog op het aanleggen van de

sleuven op een dieper niveau ter hoogte van de onaangeroerde moederbodem. Het aanleggen van het tweede archeologische niveau vond plaats op donderdag 16 maart 2023.

Figuur 3: Zicht op het terrein vanuit het noordoosten met grote plassen, berg stenen, containers en niet gesloopte bebouwing ter hoogte van Werkput 2 en Werkput 3

Figuur 4: Machinaal aanleggen van de sleuven (Werkput 1)

Het aanleggen van de sleuven gebeurde met een 20-tons graafmachine op rupsbanden voorzien van een niet-getande graafbak met een breedte van 2 meter.

Figuur 5: Muren en uitbraaksporen van het 19de-eeuwse klooster in het hogere opgravingsvlak ter hoogte van Werkput 4

Binnenin het te renoveren schoolgebouw werden enkele proefputten gegraven. De proefputten werden gerealiseerd op donderdag 16 maart 2023 met een graafmachine van 3,5 ton met platte graafbak enerzijds en door middel van een kleinere graafmachine van 900 kilogram met platte graafbak anderzijds. De kleinere graafmachine was nodig om door de deuren te geraken van de verschillende aanwezige binnenmuren.

In eerste instantie werd Werkput 5 gerealiseerd. Bij het aanleggen van de werkput stootten we zeer snel op enkele muurresten die doorsneden werden door het opgaande muurwerk van de huidige aanwezige bebouwing. Ten zuiden van de aanwezige binnenmuur werd vervolgens een smalle sleuf gerealiseerd om vast te stellen of de muren aan deze zijde van de binnenmuur doorliepen. Werkput 6 werd gerealiseerd in de inkomhal van het bestaande gebouw. Hier situeerde zich reeds een gegraven put met het oog op het aansluiten van een mobiele werfkast voor elektriciteit. Dientengevolge werd de oppervlakte van Werkput 5 sterk verkleind. Een derde proefput, Werkput 7, werd gerealiseerd in de zuidoostelijke kamer van het te renoveren gebouw.

Figuur 6: Reeds gegraven put voor aansluiting werfkast elektriciteit ter hoogte van de voorziene Werkput 5

In de verschillende werkputten werd telkens slechts 1 archeologisch vlak aangelegd. De werkputten werden niet uitgegraven tot de onverstoorde C-horizont. Immers werden telkens in elke werkput reeds op een ondiep niveau resten van muren die ouder waren dan de huidige bebouwing aangetroffen. Aangezien de werken binnenin het te renoveren gebouw slechts beperkt in diepte waren, volstond dit met het oog op het beantwoorden van de onderzoeksvragen. Dit is ook de reden dat de in het programma van maatregelen voorziene vierde werkput niet werd gerealiseerd. Deze werd verplaatst naar de zone ten oosten van het te renoveren gebouw en situeerde zich buiten ter hoogte van de reeds gesloopte vleugels van het klooster aan de straatzijde. In Werkput 8 werd eveneens slechts 1 opgravingsvlak gerealiseerd, aangezien ook in deze werkput muurresten aanwezig waren die erg ondiep onder het maaiveld aan het licht kwamen. De digitale registratie van de proefputten binnenin het te renoveren gebouw werd uitgevoerd op vrijdag 17 maart 2023.

Het projectgebied heeft een totale oppervlakte van plusminus 8050 m². Rekening houdende met de zones waar geen bodemingrepen worden gerealiseerd, zijnde de noordoostelijke uitsprong en de te renoveren bebouwing in het noordelijke deel van het terrein, worden werken uitgevoerd over een oppervlakte van plusminus 6180 m². Dit betekent dat er een oppervlakte van 618 m² diende te worden onderzocht door middel van proefsleuven en een bijkomende oppervlakte van 154,5 m² door middel

van extra kijkvensters. Dit is een totaal te onderzoeken oppervlakte van 772,5 m². Tijdens de uitgevoerde prospectie werd een oppervlakte van 842,8 m² onderzocht door middel van proefsleuven en proefputten. Er werden geen extra kijkvensters gerealiseerd.

Figuur 7: Gerealiseerde proefsleuven en proefputten op GRB (1/750)

Tijdens het uitvoeren van het proefsleuvenonderzoek bleek dat de onaangeroerde C-horizont zich min of meer situeerde ter hoogte van de opkomende grondwatertafel. Gezien de hoge grondwaterstand was het dientengevolge onmogelijk om een deel van de aangetroffen sporen verder te onderzoeken door middel van coupes. De datering van de sporen alsook hun interpretatie is uitgevoerd op basis van de vorm, vulling, aflijning en eventueel aanwezige vondsten ter hoogte van het opgravingsvlak.

De prospectie met ingreep in de bodem werd uitgevoerd door een erkende archeoloog met ruime ervaring met muurwerkarcheologie en sites met langdurige bewoningsgeschiedenis en een ruime kennis met betrekking tot vondstenmateriaal uit de periode middeleeuwen – nieuwe en nieuwste tijd. De erkende archeoloog/veldwerkleider werd bijgestaan door twee assistent-archeologen.

Het nummeren van de aangetroffen sporen, lagen en muren gebeurde per werkput. Hierbij werd geen onderscheid gemaakt tussen de verschillende spoorcategorieën (sporen, muren, lagen).

2. Assessmentrapport

2.1. Methoden, technieken en criteria bij het assessmentrapport

Gezien het geringe aantal vondsten werden alle vondsten geteld en beschreven. Er werd getracht een ruwe datering aan de aangetroffen vondsten te geven. En het aardewerk is opgedeeld volgens gebruikte techniek.

Het conservatieassessment gebeurde enkel visueel gezien de aard en bewaringstoestand van de aangetroffen vondsten.

Er diende gezien het ontbreken van stalen geen assessment stalen plaats te vinden.

Assessment van de sporen gebeurde in de eerste plaats tijdens het veldwerk door te trachten de sporen reeds in het veld individueel te evalueren op basis van vorm, stratigrafische positie, eventuele functie en datering. Het assessment van het geheel aan sporen gebeurde op basis van de gemaakte tekeningen, beschrijvingen, foto's, plannen in digitale en/of analoge vorm en historisch kaartmateriaal.

2.2. Assessment vondsten

Alle aangetroffen vondsten werden ingezameld bij het machinaal aanleggen van het opgravingsvlak. Hierbij werd steeds het eventuele spoor of de laag waaruit de vondsten aanwezig waren genoteerd indien dit duidelijk was.

In totaal werden 19 vondstnummers uitgeschreven. Het grootste deel van de vondsten bestond uit aardewerkscherven. Deze vertoonden een grote vorm van fragmentatie en konden slechts in enkele gevallen aan elkaar worden gepuzzeld. In Werkput 1 Sp000118, laag 2 werden naast aardewerk eveneens 2 fragmenten glas, afkomstig van een bruine fles en een groen ruitje aangetroffen. In Werkput 1 Sp000109 werden naast aardewerk 1 fragment dierlijk bot en 7+ oesterschelpen ingezameld. Uit hetzelfde spoor is eveneens het enige metalen object afkomstig. Het betreft een drietand riek in ijzer.

In Werkput 1 Sp000114 bevonden zich 3 passende aardewerkfragmenten afkomstig van een vermoedelijke diepe pan in rood aardewerk die aan binnen- en buitenzijde volledig voorzien was van loodglazuur en mogelijk lichte roetsporen vertoonde op de buitenkant van het handvat. De pot had een vrij rechte wand en een aan de buitenzijde verdikte rand met afgeronde top die aan de binnenzijde een groef had. Het diagonaal uitstaande kleine oor is op de top aangezet. De scherv is algemeen te dateren in de nieuwe tijd, vanaf de 17de eeuw.

In Werkput 1 Sp000118, laag 2 bevonden zich 1 wandscherf in rood aardewerk die aan de binnenzijde volledig voorzien was van loodglazuur. Eén bodemscherf in rood aardewerk was aan de binnen- en buitenzijde volledig voorzien van olijfgroenbruin loodglazuur. De vlakke bodem vertoonde onderaan duidelijk sporen van slijtage. Eén randfragment in rood aardewerk was aan binnen- en buitenzijde

volledig voorzien van loodglazuur en was afkomstig van een kan met wat uitstaande smalle bandvormige rand met verdikte afgeronde top en afgeronde doorn. De randscherf vertoonde gelijkenissen met randtype L131C bij De Groote. Het ensemble dateert de grachtvulling in de periode late middeleeuwen – nieuwe tijd.

In vulling 1 van hetzelfde spoor werd 1 vlak bodemfragment in rood aardewerk aangetroffen dat aan de binnenzijde volledig bedekt was met olijfgroenbruin loodglazuur. De scherf had een rode kern en eerder grijze wanden. Verder bevatte de laag 3 wandfragmenten in rood aardewerk, waarvan 1 aan binnen- en buitenzijde volledig met loodglazuur was bedekt, 1 aan binnen- en buitenzijde volledig met olijfgroenbruin loodglazuur was bedekt en 1 enkel aan de buitenzijde volledig met olijfgroenbruin loodglazuur was bedekt. De verschillende fragmenten vertoonden telkens een grijze kern en rode wanden. Twee fragmenten waren vrij dikwandig. Tevens werd 1 randfragment van een aan de binnenzijde volledig met loodglazuur bedekte kleine kom in rood aardewerk aangetroffen. Het kommetje had een simpele naar buiten geplooid rand met afgeronde verdikte top. De wand vertoonde een afgeronde knik. Het randfragment vertoonde sterke gelijkenissen met het randtype L118 bij De Groote. Verder bevatte de laag 1 randfragment met oor in rood aardewerk dat aan binnen- en buitenzijde volledig bedekt was met loodglazuur. Op de wand was een verdikte afgeronde doorn/ribbel aanwezig en bevatte de scherf op de buitenzijde mogelijk sporen van roet. Het fragment is mogelijk afkomstig van een schotel met uitstaande rand met verdikte afgeronde opstaande bovenlip en verdikte afgeronde onderlip/doorn. Het kleine horizontaal staande oor was op de zijkant van de rand aangezet. Een laatste fragment in rood aardewerk was aan de buitenzijde en aan de binnenzijde tot onder de rand voorzien van een witte sliblaag bedekt met groen koperhoudend loodglazuur. De rest van de binnenkant was bedekt met gewoon loodglazuur. De pot had een schuin uitstaande rand met dekselgeul en opstaande afgeronde bovenlip en een afgeschuinde zijkant.

Vulling 1 leverde verder nog 2 passende bodemfragmenten van een vermoedelijke kop met vlakke bodem in industrieel wit aardewerk op, alsook 1 fragment van een gelobde rand met blauwe lijnversiering aan de bovenzijde afkomstig van een bord in industrieel wit aardewerk.

Ten slotte bevatte de grachtvulling nog 3 wandscherven en 1 vlak bodemfragment in steengoed, die alle volledig bedekt waren met zoutglazuur en een grijze tot donkergrijze breuk hadden met grijze wanden. Tevens werd er 1 wandscherf in steengoed aangetroffen dat volledig bedekt was met zoutglazuur en aan de buitenzijde voorzien was van ingekerfde versiering bestaande uit bloemblaadjes omgeven door een blauwe cirkel. De bloemblaadjes zelf hadden eveneens een kobaltblauwe kleur. Mogelijk betreft het een fragment van een zgn. Keulse pot.

Op basis van dit vondstenensemble kan vulling 1 van de gracht gedateerd worden in de periode late nieuwe – nieuwste tijd.

Naast metaal en dierlijk bot bevatte Sp000109 in werkput 1 eveneens enkele fragmenten rood aardewerk. Meer bepaald betrof het 2 vlakke bodemfragmenten met duidelijke slijtagesporen aan de onderzijde die beide aan binnen- en buitenzijde volledig bedekt waren met loodglazuur, alsook een randfragment met een bewaarde ooraanzet op de rand. Het redelijke dikwandige fragment had een uitstaande rand met dekselgeul en een afgeronde buitenzijde en wat spits toelopende top. Het fragment vertoonde gebogen wanden en is afkomstig van een potvorm. Op basis van het aanwezige vondstenmateriaal in Sp000109, kan de vulling gedateerd worden in de late nieuwe tijd.

In werkput 3 Sp000311 werden 4 fragmenten rood aardewerk gevonden. Het betreft 3 wandfragmenten die aan binnen- en buitenzijde volledig bedekt zijn met loodglazuur, waarvan 1 met olijfgroenbruine kleur en 1 randfragment van een teil. De teil is aan binnenzijde volledig bedekt met loodglazuur en had een zeer brede manchetvormige rand met verdikte wat naar buiten staande afgeronde top en een ondersneden afgeronde doorn. De rand vertoont gelijkenissen met het type L57D bij De Groote. Op basis van de vondsten kan Sp000311 algemeen gedateerd worden in de nieuwe tijd.

Ook Sp000326 in Werkput 3 bevatte een randfragment van een teil in rood aardewerk en was aan de binnenzijde volledig bedekt met loodglazuur. De teil had een brede manchetvormige rand met verdikte wat naar buiten staande afgeronde top en ondersneden afgeronde doorn. Ook deze rand lijkt op het type L57D bij de Groote en dateert het spoor algemeen in de nieuwe tijd.

In Werkput 3 werd een wandfragment in rood aardewerk aangetroffen in Sp000338. Het fragment was aan binnen- en buitenzijde volledig bedekt met olijfgroenbruin loodglazuur en vertoonde lichte draairibbels. De scherf had een grijze kern en rode wanden en kan algemeen gedateerd worden in de periode late middeleeuwen – nieuwe tijd.

In Werkput 4, Sp000417 werd een randfragment met oor aangetroffen in rood aardewerk dat aan de binnenzijde volledig bedekt was met olijfgroenbruin loodglazuur. Het betreft een fragment van een pot met uitstaande rand met dekselgeul met opstaande afgeplatte top. Het worstoor was net onder de top aangezet. De scherf kan algemeen gedateerd worden in de nieuwe tijd.

In Werkput 4, Sp000435 werd een randfragment van een bord in rood aardewerk aangetroffen dat aan de binnenzijde volledig bedekt was met loodglazuur. Aan de buitenzijde was het loodglazuur beperkt tot de zone net onder de top. Op de rand waren enkele vrij forse stippen in wit slib aangebracht. Het bord had een simpele licht verdikte en wat naar onderen geplooid rand en kan worden gedateerd in de periode late middeleeuwen – vroege nieuwe tijd.

In Werkput 4, Sp000437 bevond zich een groot fragment van een diepe pan met bewaard oor. Het fragment was volledig bedekt met loodglazuur. Aan de binnenzijde was dit glazuur nagenoeg volledig afgesleten en leek er sprake te zijn van aankoeving. De vlakke bodem vertoonde duidelijk

slijtagesporen en sporen van roet of secundaire verbranding. De pan had een verdikte geprononceerde doorn/ribbel aan de buitenzijde op de overgang van de verticale wand naar de bodem. Het schuin staande kleine oor was op de afgeronde top van de uitstaande smalle bandrand met dekselgeul aangezet. De scherf kan algemeen worden gedateerd in de nieuwe tijd (17de – 18de).

In Werkput 4, Sp000439 werden 2 passende bodemfragmenten aangetroffen in grijs aardewerk. De scherven waren afkomstig van een object met vlakke bodem voorzien van een meerledige brede uitgeschulpte standvin die onderaan duidelijke slijtagesporen vertoonde. De scherven hadden een wat bruinrode kern met grijsbruine wanden en kunnen worden gedateerd in de late middeleeuwen.

In Sp000449 in Werkput 4 werd een wandfragment in rood aardewerk aangetroffen dat aan binnen- en buitenzijde volledig met loodglazuur was bedekt en algemeen te dateren is in de periode late middeleeuwen – nieuwe tijd.

In Werkput 4, Sp000441 werd een randfragment van een kopje in industrieel wit aardewerk gevonden. Verder werden in het spoor enkel scherven in rood aardewerk aangetroffen. Het gaat om 3 handvatten die volledig bedekt zijn met loodglazuur, waarvan 2 met olijfgroenbruine kleur; 2 bodemfragmenten, waarvan 1 aan de binnenzijde volledig bedekt met loodglazuur en beide met een vlakke tot licht gebogen bodem met standring die onderaan duidelijke slijtagesporen vertoonde; 2 wandscherven volledig bedekt met loodglazuur aan binnen- en buitenzijde waarvan 1 met olijfbuingroene kleur; en 2 randfragmenten. Een eerste randfragment is aan de binnen- en buitenzijde volledig bedekt met loodglazuur en is afkomstig van een pot met gebogen wanden en een uitstaande verdikte rand met dekselgeul en wat afgeplatte top die aan de binnenzijde met een groef is geaccentueerd. Een tweede rand is afkomstig van een steelpot die aan de binnenzijde volledig bedekt is met loodglazuur en aan de buitenzijde enkel onder de rand glazuur bevat. Ter hoogte van de binnenzijde van de dekselgeul vertoont het glazuur duidelijke schade. De dunwandige pot heeft een simpele uitstaande smalle bandrand met afgeronde top en dekselgeul. Het iets schuin naar boven staande zwaluwstaartoor is gelijk met de top aangezet. Op basis van dit ensemble kan Sp000441 worden gedateerd in de periode late nieuwe tijd – nieuwste tijd.

2.3. Assessment stalen

Tijdens de prospectie met ingreep in de bodem werden geen stalen genomen. Er is dus geen assessment van de stalen nodig, noch moeten er verdere natuurwetenschappelijke onderzoeken plaatsvinden.

2.4. Assessment conservatie

De aangetroffen vondsten werden met koud water gereinigd en met een zachte borstel schoongemaakt. De vondsten dateren uit de periode late middeleeuwen en nieuwe - nieuwste tijd en

bestaan uit fragmenten aardewerk die geen sporen van verval vertonen. De enkele scherven dienen niet te worden verlijmd.

Er werd één ijzeren objecten aangetroffen, dit hoeft op dit moment geen verdere behandeling voor conservatie te ondergaan. Het betreft een drietandige riek. Het voorwerp dient onder correcte omstandigheden te worden bewaard en kan eventueel worden geconserveerd na het uitvoeren van een vervolgonderzoek en een assessment van alle dan aanwezige objecten.

De weinige fragmenten dierlijk botmateriaal dienen evenmin te worden geconserveerd.

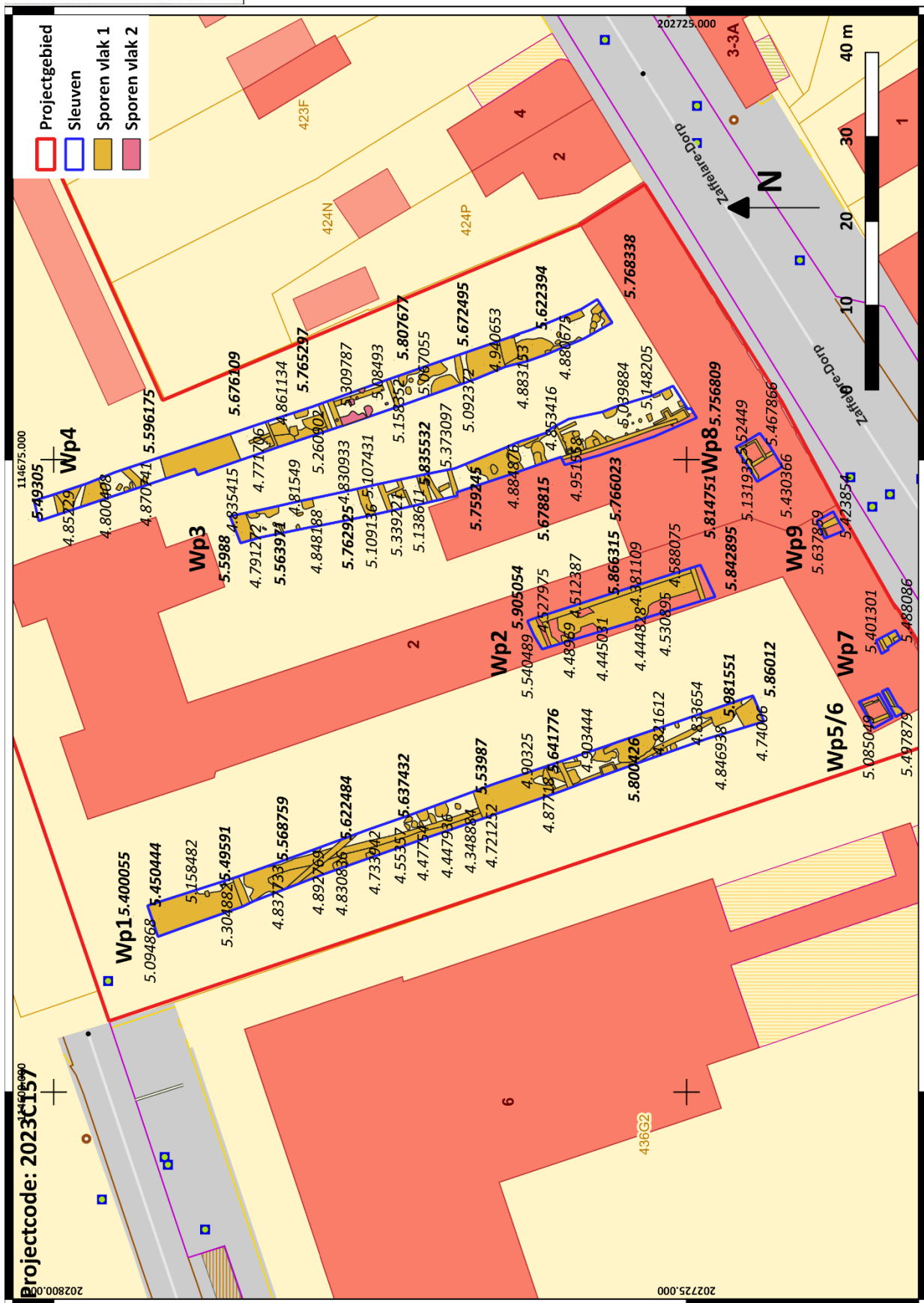
In het algemeen dienen bij langdurige bewaring schommelingen in temperatuur en relatieve luchtvochtigheid vermeden te worden door bewaring in een geschikte omgeving. Bewaring moet gebeuren in doorprikte zakjes.

2.5. Assessment sporen

Het terrein bevindt zich in een dorpskern ter hoogte van een 19de-eeuws klooster/school. Binnen het terrein zijn nog enkele kloostergebouwen aanwezig. In het noordelijke deel situeert zich een grote vleugel met zuidelijke uitsprong. Dit gebouw zal worden gerenoveerd en worden voorzien van nieuwe vloeren en nutsvoorzieningen. Aan de straatzijde situeert zich een schoolgebouw dat eveneens zal worden gerenoveerd en voorzien van nieuwe vloeren en nutsvoorzieningen.

Op basis van historische bronnen kan verondersteld worden dat het terrein reeds in de middeleeuwen werd bewoond. Zeker vanaf de 18de eeuw kende het terrein een continue bebouwing. Deze werd in de loop der eeuwen verschillende keren gewijzigd. De huidige te renoveren en deels gesloopte bebouwing dateert uit de 19de eeuw. Tijdens het proefsleuvenonderzoek werden er in totaal 160 spoornummers toegewezen aan de verschillende aangetroffen grondsporen, muur- en funderingsresten.

De verschillende aangetroffen sporen en muurresten worden hieronder kort besproken per werkput. Nadien zal een assessment van het volledige terrein gebeuren aan de hand van de aangetroffen sporen en vondsten.

Figuur 8: Allesporenkaart met aanduiding vlakhoogtes (*italic*) en maaiveldhoogtes (***bold italic***) (1/300)

2.5.1. Werkput 1

Werkput 1 situeert zich in het uiterste westen van het terrein. De sleuf had een breedte tussen 3,20 en 3,90 meter en een lengte van plusminus 76 meter. In Werkput 1 werden 35 spoornummers uitgeschreven aan respectievelijk kuilen, verstoringen, paalkuilen, greppels/grachten en één muur. In de put werd 1 vlak aangelegd ter hoogte van de onverstoorde C-horizont. Het vlak situeerde zich op een diepte tussen 4,35 en 5,15 meter + TAW en vertoonde een duidelijke plots stijgende lijn in noordelijke richting. Zo bedroeg de diepte van de sleuf in het zuiden ruim 1 meter onder het bestaande maaiveld. In noordelijke richting zakte de sleufdiepte naar 80 centimeter om vervolgens weer te zakken naar een diepte van ongeveer 1,15 meter. Dit is te verklaren door de aanwezigheid van een grote verstoring (Sp000116 en Sp000117) die gedeeltelijk werd weggegraven. Ten noorden van de verstoring steeg het vlak geleidelijk naar een diepte van 70 centimeter om vervolgens plots te stijgen naar een diepte van ongeveer 30 centimeter in het uiterste noorden van de sleuf.

In de sleuf werden verschillende verstoringen vastgesteld in de vorm van leidingen en vergravingen. Het betreft de sporen 000101, 000115, 000116, 000117, 000129 en 000131.

In het uiterste noorden van Werkput 1 werden twee scherp ingesneden kleine rechthoekige paalsporen aangetroffen. De sporen hadden een wat gevlekte donkerbruin grijze vulling. Op basis van hun uiterlijk kunnen de sporen gedateerd worden in de late nieuwe of nieuwste tijd.

Figuur 9: Werkput 1, vlak 1: Paalsporen Sp000133 en Sp000134

In het zuiden van Werkput 1 situeerde zich een smalle greppel met een donkergrijze tot zwarte vulling die duidelijk zichtbaar was in de onverstoorde C-horizont (Sp000103). De greppel had een breedte tussen 45 en 60 centimeter en kon gevolgd worden over een lengte van plusminus 21 meter. In het zuiden was de greppel doorsneden door een grote kuil (Sp000102), halverwege werd de greppel doorsneden door de muur (Sp000111) en in het noorden werd de greppel doorsneden door de verstoring Sp000116 en Sp000117. De greppel had een noordnoordwestelijke – zuidzuidoostelijke oriëntatie en liep in noordelijke richting geleidelijk uit de sleufwand.

Figuur 10: Werkput 1, Vlak 1: Greppel Sp000103

Ten noorden van de verstoring (Sp000116 en Sp000117) vertrok een tweede lineaire structuur in noordelijke richting (Sp000118) met een min of meer noord – zuidelijke oriëntatie en een vastgestelde minimale breedte van ongeveer 3 meter. Allicht betreft het de resten van een greppel of gracht. De vulling bestond uit twee lagen. De oudste vulling aan de buitenzijde had een vrij homogene donkerbruine kleur. De jongere centrale vulling had een donkerdere grijze tot zwarte kleur en bevatte inclusies van baksteen, mortel en aardewerk. Op basis van het aanwezige aardewerk kunnen we concluderen dat de gracht minstens teruggaat tot in de nieuwe tijd en in gebruik bleef tot het einde van de nieuwe of het begin van de nieuwste tijd.

Figuur 11: Werkput 1, Vlak 1: Gracht Sp000118

In het zuidelijke deel van Werkput 1 werd een rechthoekige bakstenen constructie aangetroffen (Sp000111). De structuur was opgevuld met een vrij homogene donkerbruine vulling, afgedekt met een puinrijke vulling met bakstenen en mortel aan de profielzijde. De constructie had een lengte van 1,84 meter en een minimale breedte van 1,16 meter. De structuur was opgebouwd met kops geplaatste bakstenen met een lengte van 18 centimeter geplaatst in een beige zandige kalkhoudende mortel. De structuur kan enkel op de Atlas der Buurtwegen gekoppeld worden aan een gebouw dat zich ten westen van Werkput 1 situeert. Gezien de vorm van de constructie kan mogelijk gedacht worden aan een functie als beerput.

Figuur 12: Werkput 1, Vlak 1: Mogelijke beerput Sp000111

Verspreid over Werkput 1 werden verschillende grote en kleine kuilen aangetroffen. In het zuidelijke deel van de sleuf situeerde zich een grote kuil met scherpe aflijning, een onregelmatige vorm en vrij homogene donkerbruine tot donkergrijze vulling met enkele inclusies van baksteen en mortel (Sp000102). Het spoor doorsneed de vulling van de greppel Sp000103 en is dus van jongere datum. Gezien de scherpe aflijning en de aanwezigheid van baksteen en mortel is een datering vanaf de late nieuwe tijd waarschijnlijk.

Ten noorden situeerde zich een tweede grote kuil met scherpe aflijning en een onregelmatige vorm met noordelijke uitloper. Kuil Sp000109 had een vrij homogene donkergrijze vulling en bevatte vrij veel inclusies en grote fragmenten baksteen en mortel. Op basis van het aanwezige vondstenmateriaal in de vulling kan de kuil worden gedateerd in de periode 17de-18de eeuw. Kuil Sp000109 oversneet eveneens greppel Sp000103 alsook kuil Sp000110.

Tussen de beide sporen situeerden zich verschillende kleinere sporen (Sp000104 tem Sp000108). De betreffende sporen hadden een onduidelijke aflijning en een vulling bestaande uit donkerbruin grijs zand met een gevlekt uiterlijk afkomstig van de moederbodem die reeds aan het licht kwam. Enkele van de sporen werden ook gekenmerkt door een sterke bioturbatie. De sporen Sp000104 en Sp000105 kunnen op basis van het feit dat hun vulling sterke gelijkenissen vertoont met Sp000109 en inclusies

bevat van baksteen en mortel worden gedateerd in de nieuwe tijd. De sporen Sp000106, Sp000107 en Sp000108 worden alle drie oversneden door de greppel Sp000103 en vertonen een vulling met homogene donkerbruine tot grijze kleur met een gevlekte bijmenging van moederbodemmateriaal. De drie sporen zijn sterk gebioturbeerd door mollen en hebben geen scherpe aflijning. Daardoor veronderstellen we dat de betreffende kuilen eerder in de middeleeuwen dienen te worden gedateerd.

Figuur 13: Werkput 1, Vlak 1: Kuil Sp000106

Sp000110 grensde aan en werd oversneden door de noordelijke uitloper van kuil Sp000109. Gezien de vrij gelijkende vulling, de onregelmatige vorm, de scherpe aflijning en de inclusies van baksteen en mortel dateert het spoor allicht eveneens uit de nieuwe tijd.

Verder in noordelijke richting situeerden zich twee min of meer lineaire of smalle rechthoekige sporen (Sp000112 en Sp000113). Sp000113 had een scherpe aflijning en homogene donkergrijze vulling en werd doorsneden door Sp000112. Dit laatste spoor werd gekenmerkt door een hoge aanwezigheid van baksteenpuin en mortel en tekende zich eveneens scherp af ten opzichte van de moederbodem. Op basis van hun uiterlijke kenmerken en vulling worden beide gedateerd in de nieuwe tijd.

Een kuil met onregelmatige vorm en een donkerbruin grijze tot bruine vulling (Sp000114) was licht gebioturbeerd en had een wat uitgeloogde aflijning. In de kuil bevond zich een fragment rood aardewerk dat kan gedateerd worden in de periode 16de-17de eeuw.

Ten noorden van de forse verstoring Sp000117 en ten oosten van gracht Sp000118 situeerde zich een cluster van sporen die allicht de onderzijde vormen van verschillende kuilen met een donkerbruin grijze vrij homogene vulling en een vrij scherpe aflijning (Sp000119 tem Sp000126). De sporen hadden een onregelmatige vorm, een wat langwerpige vorm of een vorm van een afgeronde rechthoek. Enkele hadden inclusies van baksteen. De sporen worden op basis van hun uiterlijke kenmerken gedateerd in de nieuwe tijd.

In de donkere vulling van gracht Sp000118 tekenden zich twee min of meer rechthoekige kuilen af met een homogene donkergrijze vulling. De sporen Sp000127 en Sp000128 kunnen op basis van hun stratigrafische positie worden gedateerd in de nieuwste tijd.

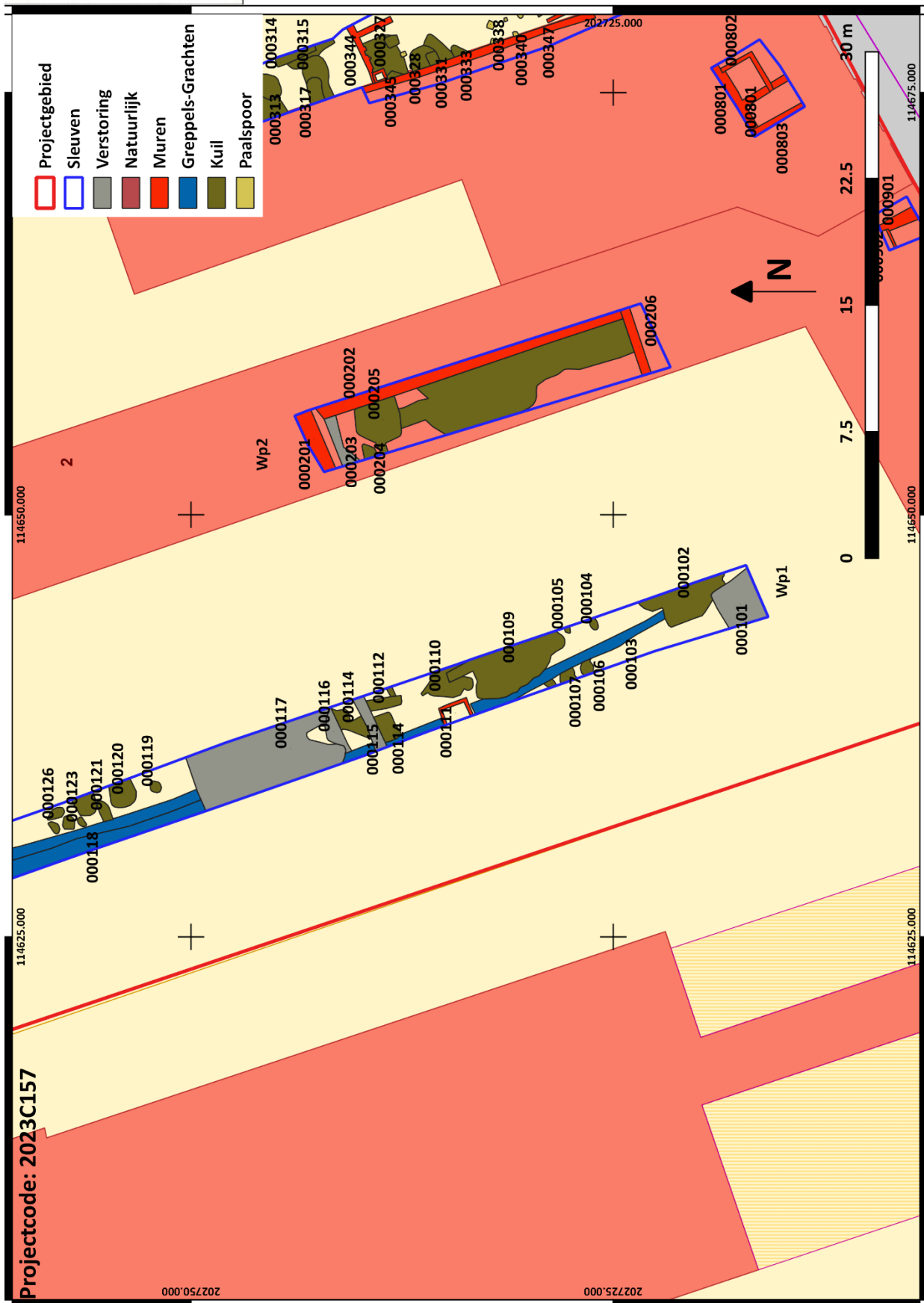
Figuur 14: Werkput 1, Vlak 1: Kuil Sp000130

Ten oosten van de gracht Sp000118 ter hoogte van de putwand bevond zich een circulair spoor (Sp000130) met vrij homogene bruine zandige vulling. Het spoor vertoonde enkele tekenen van bioturbatie en een wat uitgeloogde aflijning. Op basis van de uiterlijke kenmerken kan het spoor worden gedateerd in de late middeleeuwen of het begin van de nieuwe tijd.

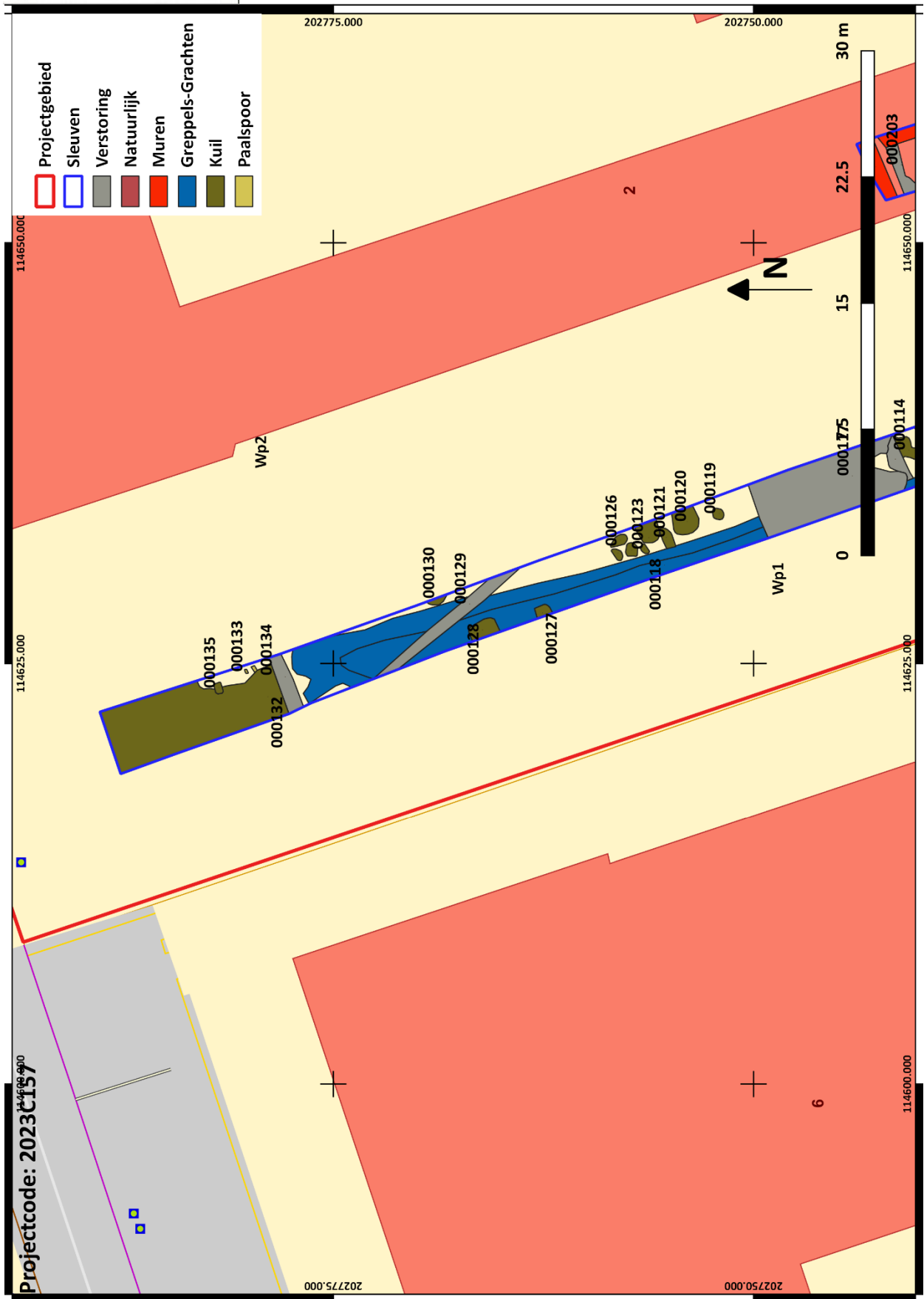
Ten noorden van de twee paalsporen bevond zich een min of meer afgerond rechthoekig spoor (Sp000135). De kuil had een vrij homogene bruine vulling gemengd met wat moederbodemmateriaal en bevond zich op de rand van een erg groot spoor (Sp000132) dat zich uitstreckte over de volledige breedte van de werkput. Sp000132 had een heterogene vulling en bevatte zones met donkergrijze aarde, donkerbruin grijze aarde, donkerbruine aarde en zones met versmeten moederbodemmateriaal.

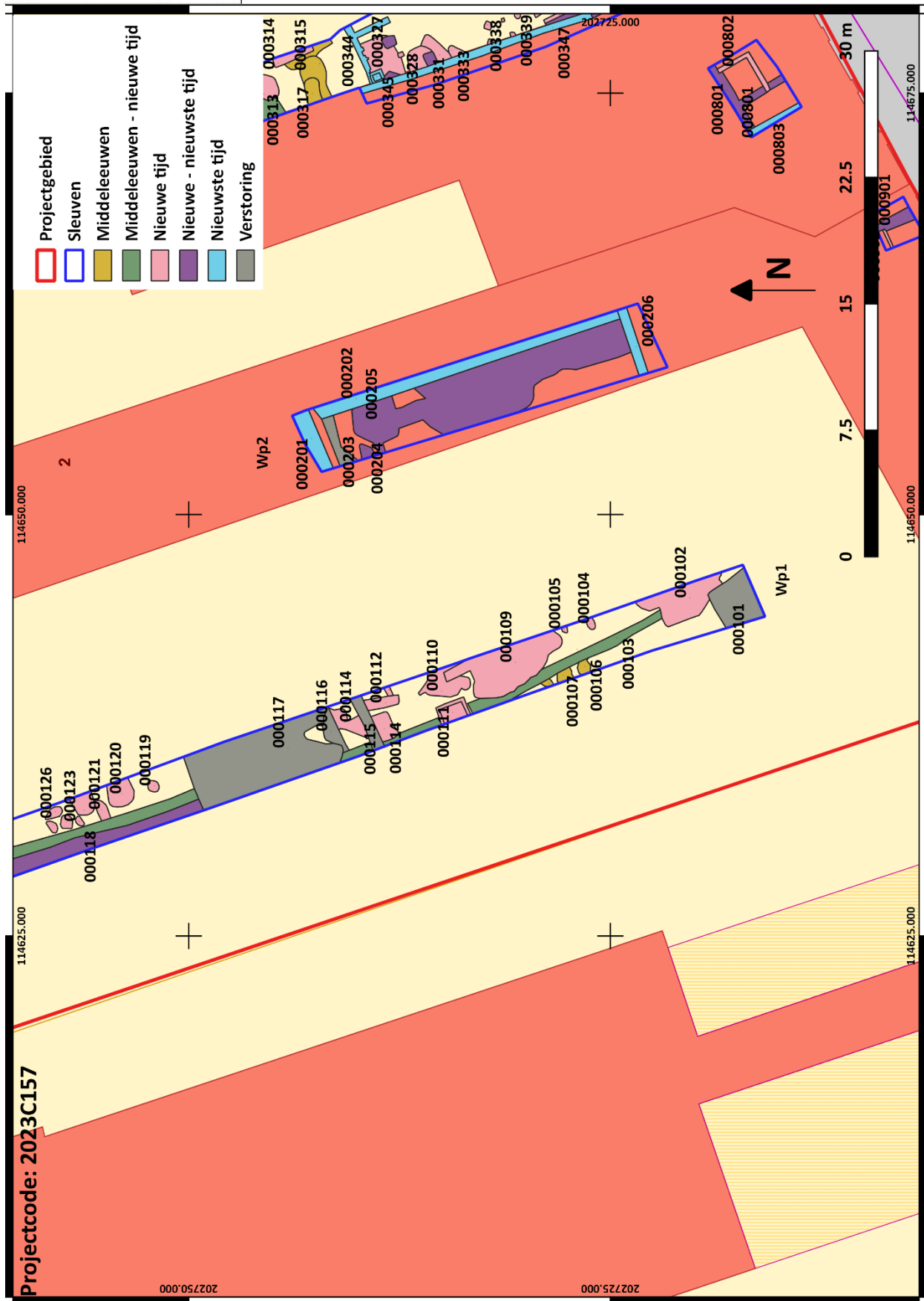
Figuur 15: Werkput 1, Vlak 1: Kuil/vergraving Sp000132

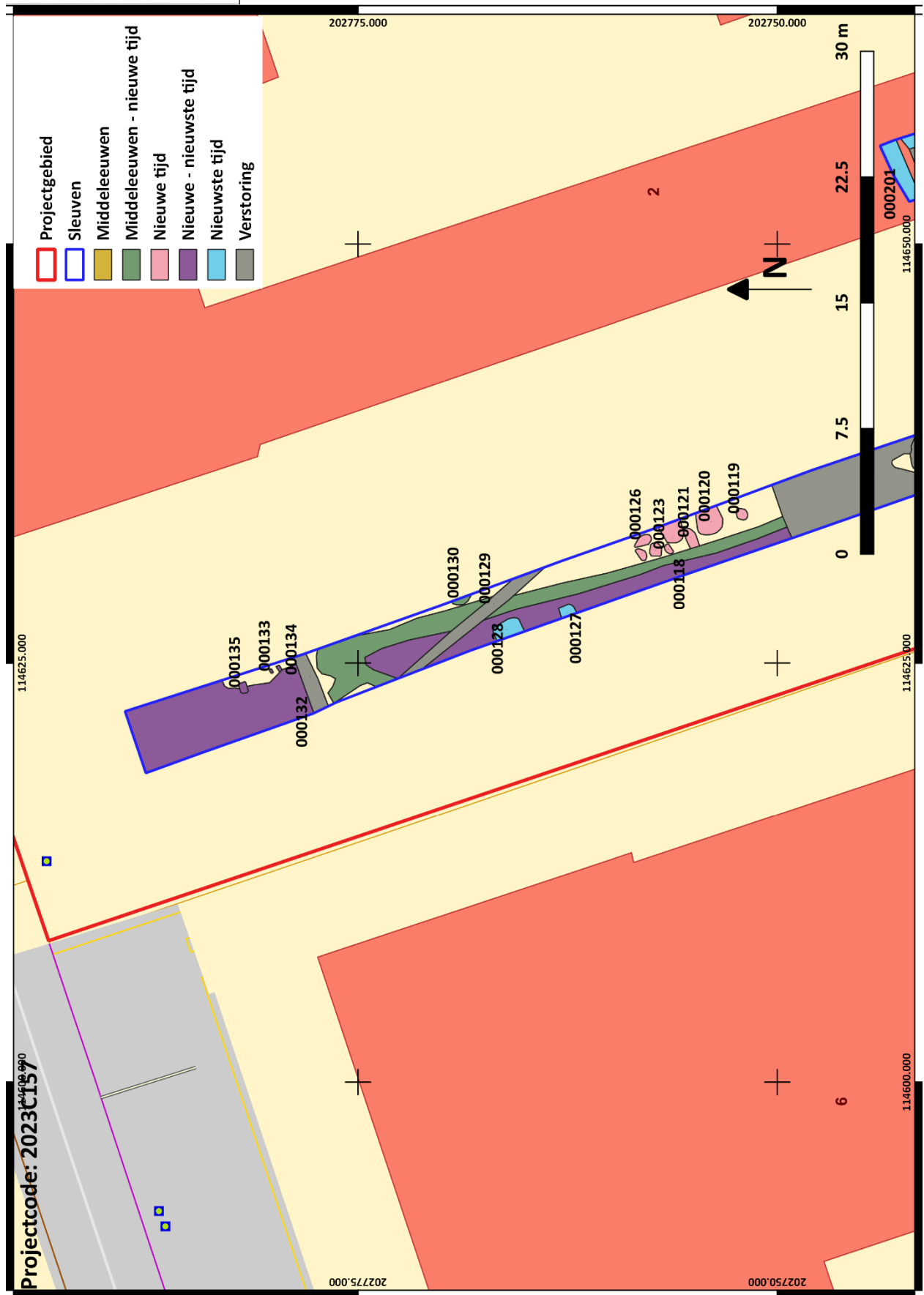
Figuur 16: Allesporenkaart per spoortype: Werkput 1 zuidelijk deel en Werkput 2 (1/150)

Figuur 17: Allesporenkaart per spoortype: Werkput 1 noordelijk deel (1/150)

Figuur 18: Allesporenkaart datering: Werkput 1 zuidelijk deel en Werkput 2 (1/150)

Figuur 19: Allesporenkaart datering: Werkput 1 noordelijk deel (1/150)

2.5.2. Werkput 2

Figuur 20: Werkput 2, Vlak 1: Overzichtsfoto sleuf vanuit het noorden met wateroverlast

Werkput 2 situeert zich ten oosten van Werkput 1 ter hoogte van een gedeeltelijk tot op het maaiveld gesloopte vleugel van het 19de-eeuwse klooster. De sleuf had een breedte tussen 3,75 en 4,15 meter en een lengte van plusminus 21,50 meter. In Werkput 2 werden 6 spoornummers uitgeschreven aan respectievelijk kuilen, verstoringen en muren. In de put werd 1 vlak aangelegd ter hoogte van de onverstoorde C-horizont. Het vlak situeerde zich op een diepte tussen 4,38 en 4,58 meter + TAW. Tijdens het aanleggen van de sleuf werd rekening gehouden met de aanwezigheid van enkele funderingsmuren van het klooster. De muren werden niet gesloopt, noch afgetopt en begremsden de werkput aan alle zijden (Sp000201, Sp000202 en Sp000206). De westelijke muur werd omwille van wateroverlast niet vrij gegraven. Tijdens het aanleggen van de sleuf stroomde er vanuit de aanwezige muren een aanzienlijke hoeveelheid water in de werkput. In combinatie met de hoge grondwatertafel zorgde dit voor een moeilijke registratie van de aanwezige sporen in het opgravingsvlak. Het opgravingsvlak werd gekenmerkt door de aanwezigheid van een grote vergraving met onregelmatige vorm die nagenoeg de volledige oppervlakte van de werkput innam (Sp000205). De 'kuil' had een vrij heterogene vulling met donkergrijze en donkerbruine kleur en tekende zich erg scherp af ten opzichte

van de moederbodem. Het spoor wordt op basis van de uiterlijke kenmerken en de vulling gedateerd in de nieuwe of nieuwste tijd.

2.5.3. Werkput 3

Werkput 3 situeert zich in het oostelijke deel van het terrein en werd omwille van de aanwezigheid van containers, grote plassen en een grote berg stenen opgeschoven in oostelijke richting ten opzichte van de inplanting voorzien in het programma van maatregelen. De sleuf vertoont een lichte knik ter hoogte van de restanten van de funderingen van een gesloopte vleugel van het 19de-eeuwse klooster. De sleuf had een breedte van ongeveer 3,40 meter in het noorden en versmalde vervolgens naar een breedte van plusminus 2,85 meter ter hoogte van de funderingen van het klooster. In het zuidelijke deel werd de sleuf terug verbreed tot ongeveer 4,60 meter. In Werkput 3 werden 51 spoornummers uitgeschreven aan respectievelijk kuilen, verstoringen, paalkuilen en muren. In de put werd 1 vlak aangelegd ter hoogte van de onverstoorde C-horizont. Ter hoogte van het muurwerk centraal in de sleuf werd het vlak op een hoger niveau aangelegd. Het vlak ter hoogte van de onverstoorde moederbodem situeerde zich tussen 4,79 en 5,15 meter + TAW en vertoonde een stijgende lijn in zuidelijke richting. Het vlak bevond zich op een diepte tussen 60 en 80 centimeter ten opzichte van het bestaande maaiveld. De diepere delen situeerden zich in het noordelijke deel van de sleuf.

Figuur 21: Werkput 3, Vlak 1: Paalspoor Sp000337 in het zuidelijke deel van de sleuf

In het uiterste noorden van de werkput werd een verstoring (Sp000301) vastgesteld die in verband staat met de aanwezigheid van leidingen die leiden van enkele nutsputten naar het ten noorden gesitueerde gebouw.

In Werkput 3 werden verschillende kleinere vierkante tot rechthoekige sterk afgelijnde paalsporen aangetroffen die gezien hun uiterlijk allicht te dateren zijn in de periode nieuwe – nieuwste tijd. De sporen Sp000304, 000305 en 000306 situeren zich in het noordelijke deel van Werkput 3. De sporen Sp000328 en Sp000335 tem Sp000340 situeren zich in het zuidelijke deel van Werkput 3. Het betreft telkens kleine paalsporen met een donkere bruine tot donkergrijs bruine zandige vulling. Sp000328 wordt gekenmerkt door een erg puinrijke vulling met bakstenen en mortel. In Sp000338 werd een fragment rood aardewerk met loodglazuur aangetroffen dat ruim te dateren is in de nieuwe tijd.

Figuur 22: Werkput 3, Vlak 1: Paalsporen Sp000304 en Sp000305 in het noordelijke deel van de sleuf

In Werkput 3 werd een spoor aangeduid dat na evaluatie op basis van uiterlijke kenmerken kan worden geïnterpreteerd als natuurlijk. Het betreft Sp000309 in het noordelijke deel van de sleuf.

Centraal in Werkput 3 werd een zone aangesneden met verschillende muurresten. De muren Sp000318 tem Sp000321 vertonen alle een gelijkaardige oriëntatie die aansluit bij de oriëntatie van

het bestaande klooster. Op basis van fotografische luchtopnames uit het derde kwart van de 20ste eeuw blijkt dat de muren zich situeren ter hoogte van een gesloopte dwarsvleugel van het 19de-eeuwse klooster. Hieruit concluderen we dat de betreffende muurresten met grote waarschijnlijkheid in verband staan met de betreffende vleugel die in de jaren '80 van de 20ste eeuw werd gesloopt. De betreffende resten maakten deel uit van een waterput en een vermoedelijke kelderruimte met achtermuur van het gebouw.

Net ten zuiden van de betreffende muren werden twee uitbraaksporen (Sp000323 en Sp000325) alsook een klein muurfragment (Sp000324) met een net iets andere oriëntatie aangetroffen. Het muurfragment was slechts fragmentarisch bewaard gebleven en bestond nog uit één laag gedeeltelijke bakstenen op een fundering bestaande uit puinbrokken. De bakstenen hadden een dikte van 4 centimeter en een breedte tussen 7 en 8 centimeter. Gegevens over de lengte ontbreken, maar allicht bedroeg de lengte tussen 15 en 16 à 17 centimeter. Zowel op de kaart van Popp als op de Atlas der Buurtwegen is op de betreffende locatie een gebouw zichtbaar. Dit gebouw gaat mogelijk terug op bebouwing die reeds zichtbaar is op de 18de-eeuwse kaart van Ferraris. Gezien de licht andere oriëntatie valt niet uit te sluiten dat de uitbraaksporen en het muurfragment in verband kunnen worden gebracht met het betreffende gebouw.

Figuur 23: Werkput 3, Vlak 1: Muurresten Sp000319, Sp000320 en Sp000321

Ook in het zuidelijke deel van de sleuf werden enkele muurresten aangetroffen. De westelijke zijde van de sleuf werd begrensd door een muur van het kloostercomplex (Sp000340). Haaks op de muur situeerde zich eveneens een muur (Sp000344) met een aftakking in zuidelijke richting dewelke parallel stond aan muur Sp000344. Op de kruising tussen de beide muren situeerde zich een vierkant bakstenen bakje (Sp000345) dat als zinkputje kan worden geïnterpreteerd. Gezien de oriëntatie en de beschikbare fotografische bronnen kunnen de betreffende muren worden toegeschreven aan het klooster-/scholencomplex.

Figuur 24: Werkput 3, Vlak 1: Muurresten Sp000348, Sp000349, Sp000350

In het uiterste zuiden van de sleuf werd een bakstenen constructie aangetroffen met oostelijke aanbouw en oorspronkelijk voorzien van een bakstenen gewelf (Sp000348, Sp000349 en Sp000350). De muren vertoonden een licht andere oriëntatie ten opzichte van de kloostermuur Sp000340 en werden door deze laatste doorsneden. Het muurwerk was opgetrokken in een witte kalkmortel met bakstenen met een lengte van 21 centimeter, een breedte van 10 centimeter en een dikte tussen 4 en 5 centimeter. Aan de westelijke zijde situeerde zich een opvulling bestaande uit stenen afkomstig van het gewelf en mortelpuin. Allicht betreft het de resten van een oude overwelfde ruimte. Of het hier een beerput al dan niet een kelderruimte betreft is niet duidelijk. Wel kan gesteld worden dat de resten

de bouw van het de kloostervleugel hier pré-dateren. Dit kan worden afgeleid aan de hand van de gebruikte bouwmaterialen, de andere oriëntatie en de stratigrafische positie.

Verspreid over de sleuf werden verschillende grote en kleinere kuilen aangetroffen waarvan de functie niet altijd even duidelijk is. In het uiterste noorden van Werkput 3 bevinden zich twee kuilen aan de oostelijke putwand (Sp000302 en Sp000303) met wat gevlekte donkerbruin grijze vulling en duidelijke insnijding. Sp000302 heeft een eerder circulaire vorm en wordt doorsneden door Sp000303 die een eerder onregelmatige vorm vertoont. Op basis van de uiterlijke kenmerken kunnen beide allicht gedateerd worden vanaf de nieuwe tijd. Iets ten zuiden herkennen we een min of meer afgeronde rechthoekige kuil (Sp000310) in de oostelijke sleufwand. Het spoor heeft een homogene donkergrijze vulling met duidelijke aflijning. Het spoor vertoonde nauwelijks sporen van uitloging of bioturbatie en kan op basis van uiterlijke kenmerken allicht eveneens vanaf de nieuwe tijd worden gedateerd.

Figuur 25: Werkput 3, Vlak 1: Kuil Sp000310

Ten zuiden van de kloostermuurresten, min of meer centraal in de sleuf, situeerden zich drie sporen. Sp000311 werd gekenmerkt door een sterke aanwezigheid van wortels en had een donkerbruin grijze gevlekte vulling. Allicht kwam het spoor tot stand door de aanwezigheid van planten (struik, bomen) op deze locatie. In het spoor werden enkele scherven rood aardewerk met loodglazuur aangetroffen.

De scherven dateren het spoor in de periode late middeleeuwen – nieuwe tijd. Sp000311 had een wat onregelmatige vorm en werd doorsneden door twee kleinere min of meer ronde sporen met een vulling bestaande uit kalk (Sp000312 en Sp000313). Beide sporen dateren allicht uit de nieuwe tijd en kwamen waarschijnlijk tot stand door het aanmaken van kalkmortel.

Figuur 26: Werkput 3, Vlak 1: Kuilen Sp000316 en Sp000317

Net ten zuiden bevond zich een cluster van vier sporen. Sp000314 situeerde zich aan de oostelijke putwand en had een vrij scherpe insnijding en een rechthoekige vorm met een vrij homogene donkerbruine zandige vulling met inclusies van baksteen. Stratigrafisch gezien is dit spoor het jongste van de vier kuilen. Gezien de uiterlijke kenmerken kan het spoor allicht in de nieuwe tijd worden gedateerd. Sp000315 had een wat langgerekte onregelmatige afgeronde vorm met een wat gevlekte bruine vulling. Het spoor werd doorsneden door Sp000314 en door Sp000316 en kan als het oudste spoor van de cluster worden geïnterpreteerd. Het spoor vertoonde wat bioturbatie en sporen van uitloging aan de rand. Op basis van de uiterlijke kenmerken kan het spoor eerder in de late middeleeuwen worden gedateerd. Sp000316 had eveneens een wat langgerekte afgeronde vorm en een wat gevlekte vulling met bruine kleur. In het noorden was de kuil opgevuld met een donkergrijs bruine zandige vulling. De aanwezigheid van bioturbatie en uitloging aan de rand doet vermoeden dat ook dit spoor eerder in de late middeleeuwen te dateren is. Het spoor werd doorsneden door

Sp000317. Dit laatste spoor had een gevlekte vulling met donkerbruine vlekken gemengd met versmeten moederbodemmateriaal en had een wat langgerekte afgeronde vorm. Mogelijk dateert ook dit spoor op basis van uiterlijke kenmerken in de late middeleeuwen.

Ook in het zuidelijke deel van Werkput 3 werden verschillende sporen aangetroffen. Deze kunnen op basis van hun vorm, vulling, inclusies en uiterlijk alle gedateerd worden in de nieuwe tijd.

Een eerste cluster bestaat uit de sporen Sp000326, Sp000327 en Sp000329. Sp000326 heeft een homogene bruine vulling met inclusies van baksteen en pannen. Het spoor heeft een scherpe insnijding en een rechthoekige vorm. Een fragment rood aardewerk met loodglazuur kan worden gedateerd in de nieuwe tijd. De sporen 000327 en 000329 hebben een donkergrijze tot zwarte vulling en bevatten veel baksteenpuin en mortelresten. Beide sporen zijn jonger dan Sp000326 en hebben een duidelijke scherpe aflijning en een eerder vierkante vorm.

Een tweede cluster bestaat uit de sporen Sp000330 tem Sp000333. Sp000330 heeft een homogene bruine vulling met inclusies van baksteen. Het spoor heeft een sterke insnijding en een afgeronde rechthoekige vorm. Het spoor wordt doorsneden door Sp000331 met een wat rechthoekige vorm en een puinrijke donkergrijze vulling met mortel en baksteen en een erg scherpe insnijding. Sp000332 heeft een onregelmatige vorm en een heterogene vulling met donkergrijze en bruine kleur met inclusies van baksteen en mortel. Het spoor wordt oversneden door de sporen Sp000330 en Sp000331. Sp000333 ten slotte heeft een donkergrijze eerder homogene vulling met inclusies van baksteen en mortel en een scherpe aflijning.

Figuur 27: Werkput 3, Vlak 1: Kuil Sp000334

Verder naar het zuiden treffen we Sp000334 aan in de oostelijke putwand. De kuil met afgeronde rechthoekige vorm heeft een scherpe aflijning en een homogene bruine zandige vulling met inclusies van baksteen.

De sporen Sp000341 en Sp000342 situeren zich eveneens tegen de oostelijke putwand. Beide sporen hebben een scherpe insnijding, een min of meer rechthoekige tot vierkante vorm en een eerder heterogene wat gevlekte lichtbruine vulling.

De sporen Sp000343 en Sp000346 ten slotte hebben een scherpe rechthoekige tot vierkante vorm en kunnen als puinkuil worden geïnterpreteerd. Beide zijn volledig opgevuld met mortel en grof baksteenpuin.

2.5.4. Werkput 4

Werkput 4 situeert zich in het oostelijke deel van het terrein. In het noordelijke deel had de sleuf een breedte van ongeveer 2,50 meter ter hoogte van de te rooveren bebouwing. Ten zuiden van de bebouwing werd de sleuf verbreed naar een breedte van plusminus 3,45 meter. In Werkput 3 werden 54 spoornummers uitgeschreven aan respectievelijk kuilen, verstoringen, paalkuilen en muren. In de put werd 1 vlak aangelegd ter hoogte van de onverstoorde C-horizont. Ter hoogte van het muurwerk centraal in de sleuf werd het vlak in eerste instantie op een hoger niveau aangelegd. Het vlak ter hoogte van de onverstoorde moederbodem situeerde zich tussen 4,80 en 5,16 meter + TAW en vertoonde een stijgende lijn in zuidelijke richting. Het vlak bevond zich op een diepte tussen 60 en 90 centimeter ten opzichte van het bestaande maaiveld.

In het noordelijke deel van de werkput waren verschillende verstoringen aanwezig die in verband stonden met de aanwezigheid van leidingen en nutspuiten. Het betreft de sporen Sp000402, Sp000407, Sp000409 en Sp000413. Sp000409 liep door tot tegen de aanwezige kloostermuurresten en was in het zuidelijke deel een gevolg van de sloopfase van de betreffende muurresten.

In Werkput 4 werden verschillende muurresten aangetroffen die in verband staan met de aanwezigheid van het 19de-eeuwse klooster-/scholencomplex. Het betreft de muren Sp000410, Sp000411, de vloer Sp000412 en de muur en het uitbraakspoor Sp000414 en Sp000416. Deze laatste twee muren werden geregistreerd in een eerste hoger gelegen tussenvlak. Ook muur Sp000431 maakte deel uit van een gesloopte vleugel van het klooster-/scholencomplex. Een laatste muurfragment situeerde zich tegen de oostelijke sleufwand (Sp000444) en maakte mogelijk deel uit van een putje. Of dit muurfragment eveneens toe te schrijven is aan het klooster-/scholencomplex is niet duidelijk. Het muurfragment volgde wel dezelfde oriëntatie als de andere muren en kan gezien de gebruikte mortel eveneens is de nieuwste tijd worden gedateerd.

Figuur 28: Werkput 4, Vlak 1: Kloostermuren Sp000410, Sp000411 en Sp000412

In het uiterste noorden van de sleuf situeerde zich een grijze tot blauwgrijze verkleuring (Sp000401). Ook de directe omgeving van het spoor vertoonde wat reductieverschijnselen. Gezien de aard van de vulling en de eerder vage aflijning aan de noordelijke zijde, vermoeden we dat het spoor de restanten vormt van een oude perceelgracht. Op de kaart van Ferraris is inderdaad een perceelsgrens zichtbaar aangegeven door een rij bomen. De kans is reëel dat zich hier in het verleden dus effectief een gracht bevond die het perceel ten zuiden en ten noorden van elkaar scheidde.

Sp000405 werd op basis van de onduidelijke aflijning en vorm alsook op basis van de kleur van het spoor geïnterpreteerd als natuurlijk spoor.

Centraal en in het zuidelijke deel van Werkput 4 werden enkele kleinere vierkante tot rechthoekige scherp afgelijnde sporen aangetroffen die op basis van hun vorm en afmetingen kunnen worden geïnterpreteerd als paalsporen. De vulling en het algemene uiterlijk doen vermoeden dat de sporen te dateren zijn in de nieuwe of nieuwste tijd. Het betreft de sporen Sp000415, Sp000428, Sp000430 en Sp000440.

In het zuidelijke deel van de sleuf werd een vrij smal langwerpig spoor herkend (Sp000438) met een onduidelijke aflijning en een bruin gevlekt uiterlijk. Mogelijk kan het spoor worden geïnterpreteerd als een zone met spitsporen of de restanten, onderzijde, van een greppel.

Figuur 29: Werkput 4, Vlak 1: Verspitte zone Sp000438

Verspreid over de werkput konden verschillende kleine en grotere sporen worden herkend die werden geïnterpreteerd als kuilen. In het noorden van de sleuf bevonden zich twee min of meer rechthoekige afgeronde kuilen met een homogene donkerbruine vulling en een duidelijke insnijding (Sp000403 en Sp000404). Op basis van hun uiterlijke kenmerken kunnen deze gedateerd worden vanaf de nieuwe tijd. Een ovale kuil met donkergrijze wat gevlekte vulling had eveneens een duidelijke insnijding en vertoonde geen tekenen van bioturbatie (Sp000406) en kan op basis van uiterlijke kenmerken eveneens vanaf de nieuwe tijd worden gedateerd. Sp000408 had een wat grijze licht gevlekte vulling en een onregelmatige vorm met vrij duidelijke aflijning en vertoonde geen sporen van uitloging of bioturbatie. Ook deze kuil dateren we op basis van uiterlijke kenmerken vanaf de nieuwe tijd.

Ten zuiden van muur Sp000410 tekenden zich verschillende grotere kuilen af in het opgravingsvlak. Sp000418 had een min of meer rechthoekige vorm, een homogene donkerbruine vulling en tekende zich scherp af. De grote kuil kan op basis van de uiterlijke kenmerken worden gedateerd vanaf de nieuwe tijd. Het spoor werd doorsneden door kuil Sp000419 dewelke zich kenmerkte door de puinrijke vulling die hoofdzakelijk bestond uit mortel en grote fragmenten bakstenen. Sp000419 had eveneens een min of meer rechthoekige tot vierkante vorm. Sp000420 had een rechthoekige vorm met een wat heterogene donkergrijze vulling en vertoonde een scherpe insnijding zonder sporen van uitloging of bioturbatie. De kuil werd doorsneden door Sp000419 en kan gedateerd worden in de periode vanaf de nieuwe tijd op basis van de uiterlijke kenmerken. De kuil doorsneed op haar beurt een andere kuil (Sp000421) met wat heterogene bruine en donkergrijze vulling met inclusies van baksteen en mortel en een wat onregelmatige langgerekte vorm. Sp000422 met scherpe insnijding doorsneed Sp000421 en kenmerkte zich door de donkergrijze vulling die erg rijk was aan kleine fragmenten baksteen en mortel. De vulling van Sp000422 vertoonde sterke gelijkenissen met de min of meer rechthoekige kuil

(Sp000423) die zich in de oostelijke putwand bevond. Alle hierboven beschreven kuilen kunnen op basis van hun uiterlijke kenmerken en inclusies worden gedateerd vanaf de nieuwe tijden.

Figuur 30: Werkput 4, Vlak 1: Kuil Sp000420

Ten zuiden van muur Sp000414 tekenden zich enkele kuilen af in de onverstoorte moederbodem. Sp000425 had een afgeronde rechthoekige vorm en een eerder heterogene gevlekte vulling. Het spoor vertoonde duidelijk tekenen van bioturbatie en had in vergelijking met andere sporen geen scherpe insnijding. Op basis van de uiterlijke kenmerken kan het spoor mogelijk gedateerd worden vanaf de middeleeuwen. Ook de sporen Sp000426 en Sp000427 werden gekenmerkt door een eerder heterogene vulling met bruine en donkergrijze kleur. De sporen vertoonden tekenen van bioturbatie en hadden geen scherpe insnijding. Sp000426 had een aanzienlijke afmeting en een onregelmatige vorm. Sp000427 was beduidend kleiner maar had ook eerder een onregelmatige vorm. De sporen kunnen op basis van hun uiterlijke kenmerken allicht worden gedateerd vanaf de middeleeuwen. Ook Sp000429 in de oostelijke putwand werd gekenmerkt door een heterogene gevlekte vulling met sporen van bioturbatie. Het spoor had evenmin een duidelijke insnijding en zal allicht eveneens een datering hebben voor de nieuwe tijd.

Figuur 31: Werkput 4, Vlak 1: Kuil Sp000425

Ten zuiden van muur Sp000431 bevond zich een zone gekenmerkt door de aanwezigheid van talrijke wortels. Het opgravingsvlak werd tijdens het opentrekken sterk beschadigd ten gevolge van barsten en de vochtigheid. In de betreffende zone tekenden zich verschillende sporen af gekenmerkt door een homogene donkergrijze en een gevlekte grijze tot donkerbruine vullingen (Sp000432 tem Sp000436). De sporen Sp000432 en Sp000434 hadden een eerder kleine afmeting en een ovale en ronde vorm. De sporen Sp000434 en Sp000435 hadden een vrij grote afmeting en een onregelmatige vorm. Sp000436 had een vrij grote afmeting en een circulaire vorm. In de vulling van Sp000435 werd een randfragment in rood aardewerk aangetroffen. Het fragment is aan de binnenzijde voorzien van loodglazuur en bevatte enkele ronde witte stippen in slibversiering. Allicht betreft het een fragment van een bord. Op basis van hun uiterlijke kenmerken en de aanwezigheid van het aardewerkfragment kunnen de sporen gedateerd worden in de nieuwe tijd.

Sp000436 werd doorsneden door een min of meer vierkante kuil met een homogene donkergrijze vulling met inclusies van kalkmortel en grote fragmenten baksteen (Sp000437). In de vulling werd een groot fragment rood aardewerk met loodglazuur aangetroffen, te dateren in de nieuwe tijd.

Ten zuiden van de spitstrook (Sp000438) situeerde zich een zone gekenmerkt door de aanwezigheid van een groot spoor met heterogene vulling (Sp000439). Aan de noordzijde had het spoor een gevlekte

bruine vulling met onduidelijke aflijning. Verder in zuidelijke richting vertoonde de vergraving eerder een grijze tot donkergrijze en blauwgrijze kleur. Het spoor en de betreffende zone werden gekenmerkt door een gedeeltelijke reductie van de vulling. In het spoor werden naast inclusies van baksteen en/of platte pannen twee passende fragmenten van een recipiënt in grijs aardewerk aangetroffen. Het object had een vlakke bodem en rustte op een meerledige uitgeschulpte standvin. Hierdoor kan het spoor gedateerd worden vanaf de late middeleeuwen.

In het zuiden werd het spoor enerzijds doorsneden door een oost-west georiënteerde grote rechthoekige kuil met heterogene bruine en gevlekte zandige vulling (Sp000441) en anderzijds door een noord-zuid georiënteerde grote rechthoekige kuil gekenmerkt door een donkergrijze vulling met talrijke inclusies van mortel en baksteenfragmenten (Sp000442). In de vulling van Sp000441 werden verschillende fragmenten aardewerk aangetroffen waarvan het merendeel bestond uit rood aardewerk met loodglazuur. Ook bevatte het spoor een fragment industrieel wit aardewerk. Sp000441 kan op basis van het aanwezige aardewerk worden gedateerd in de periode late nieuwe – nieuwste tijd. Aangezien Sp000442 stratigrafisch gezien het spoor Sp000441 doorsnijdt, is dit van een nog jongere datering.

Figuur 32: Werkput 4, Vlak 1: Kuil Sp000443

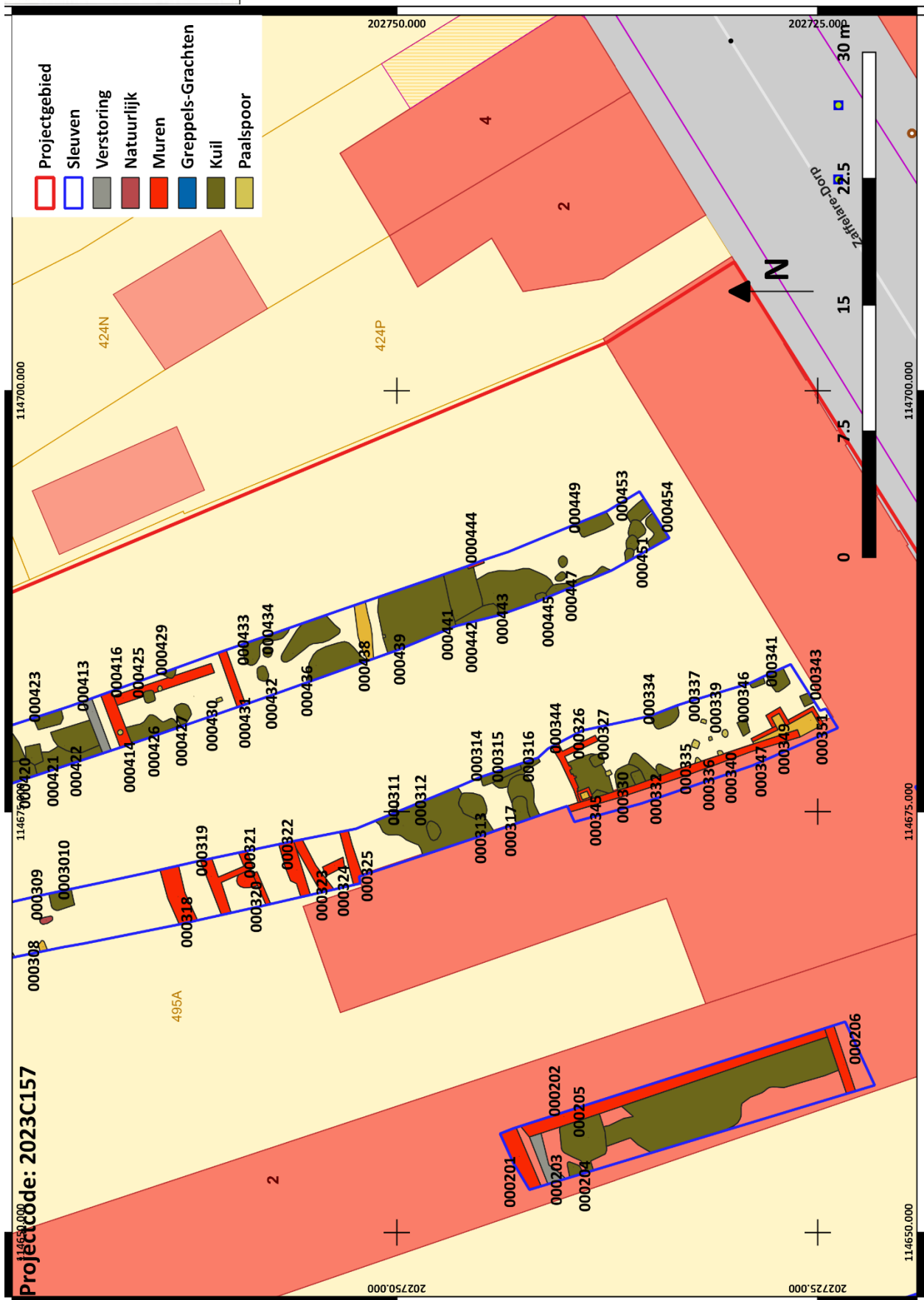
Ten zuiden van de sporen Sp000441 en Sp000442 en erdoor doorsneden situeert zich Sp000443 met een min of meer circulaire vorm en een heterogene gevlekte vulling met donkerbruin grijze en blauwgrijze kleur gemengd met vlekken gereduceerd moederbodemmateriaal. Het spoor bevat inclusies van bakstenen en/of platte pannen. Het is best mogelijk dat het spoor overeenkomt met het noordelijker gelegen Sp000439.

Het spoor wordt in het zuiden enerzijds doorsneden door een kleine kuil met donkerbruine homogene kleur en talrijke inclusies van kalkmortel en grote fragmenten baksteen (Sp000445). Anderzijds wordt het doorsneden door een langwerpige spoor (Sp000448) met wat onregelmatige vorm en donkergrijze vulling met inclusies van baksteen en mortel.

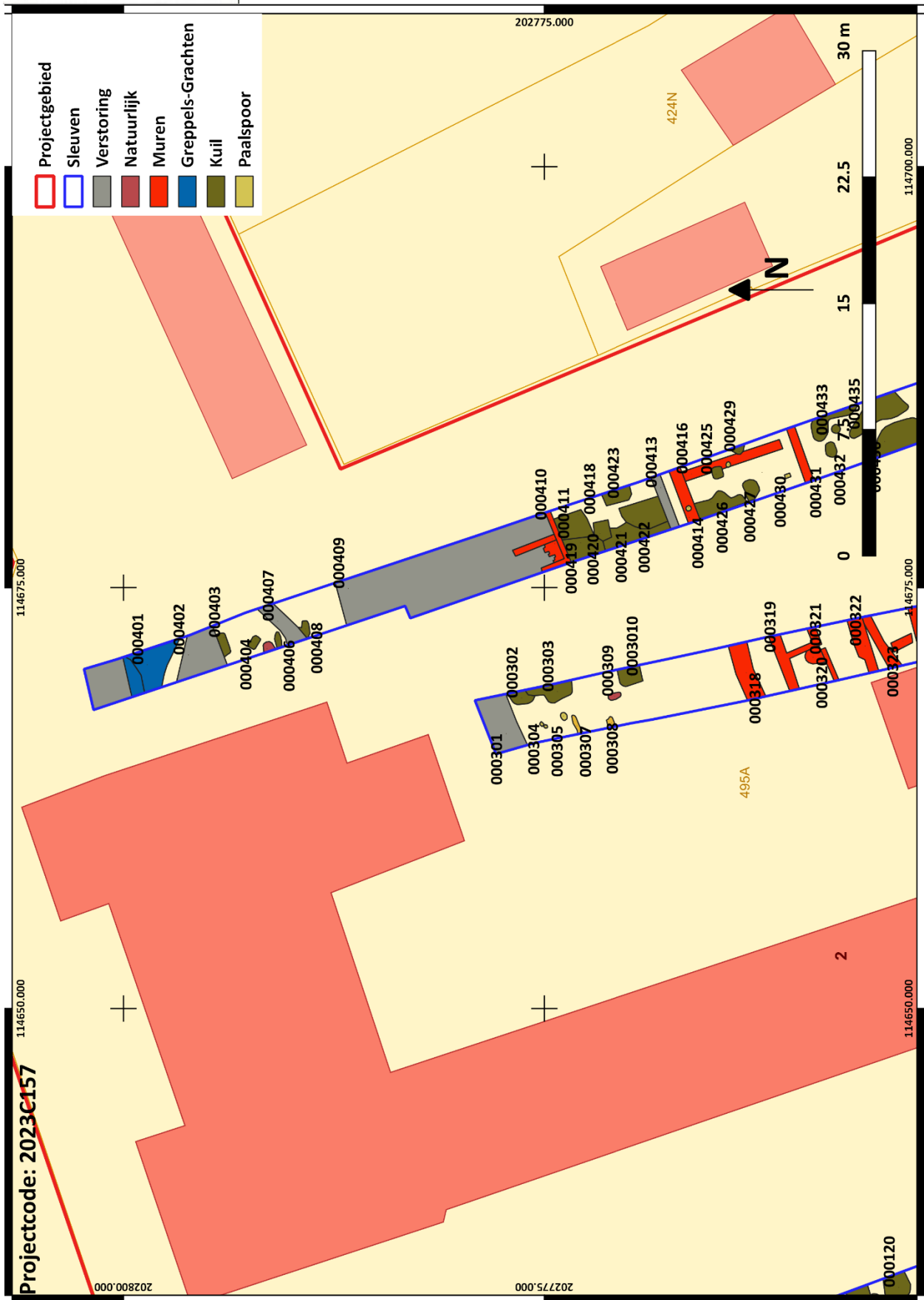
Twee kleinere min of meer ovale sporen worden gekenmerkt door een homogene grijze vulling (Sp000447) enerzijds en een gevlekte heterogene donkerbruine vulling (Sp000446) anderzijds. Beide sporen vertonen geen sporen van bioturbatie of uitloging en dateren allicht uit de periode vanaf de nieuwe tijd.

Verder naar het zuiden bevond zich een rechthoekig scherp ingesneden spoor waarvan de vulling nagenoeg volledig bestond uit baksteen- en mortelpuin (Sp000449). Een wandfragment rood aardewerk afkomstig uit het spoor bevatte loodglazuur die werd aangebracht met bestrooiingstechniek. De scherf zelf dateert allicht uit de late middeleeuwen, maar is vermoedelijk ouder dan de kuil zelf en kan als intrusief worden beschouwd.

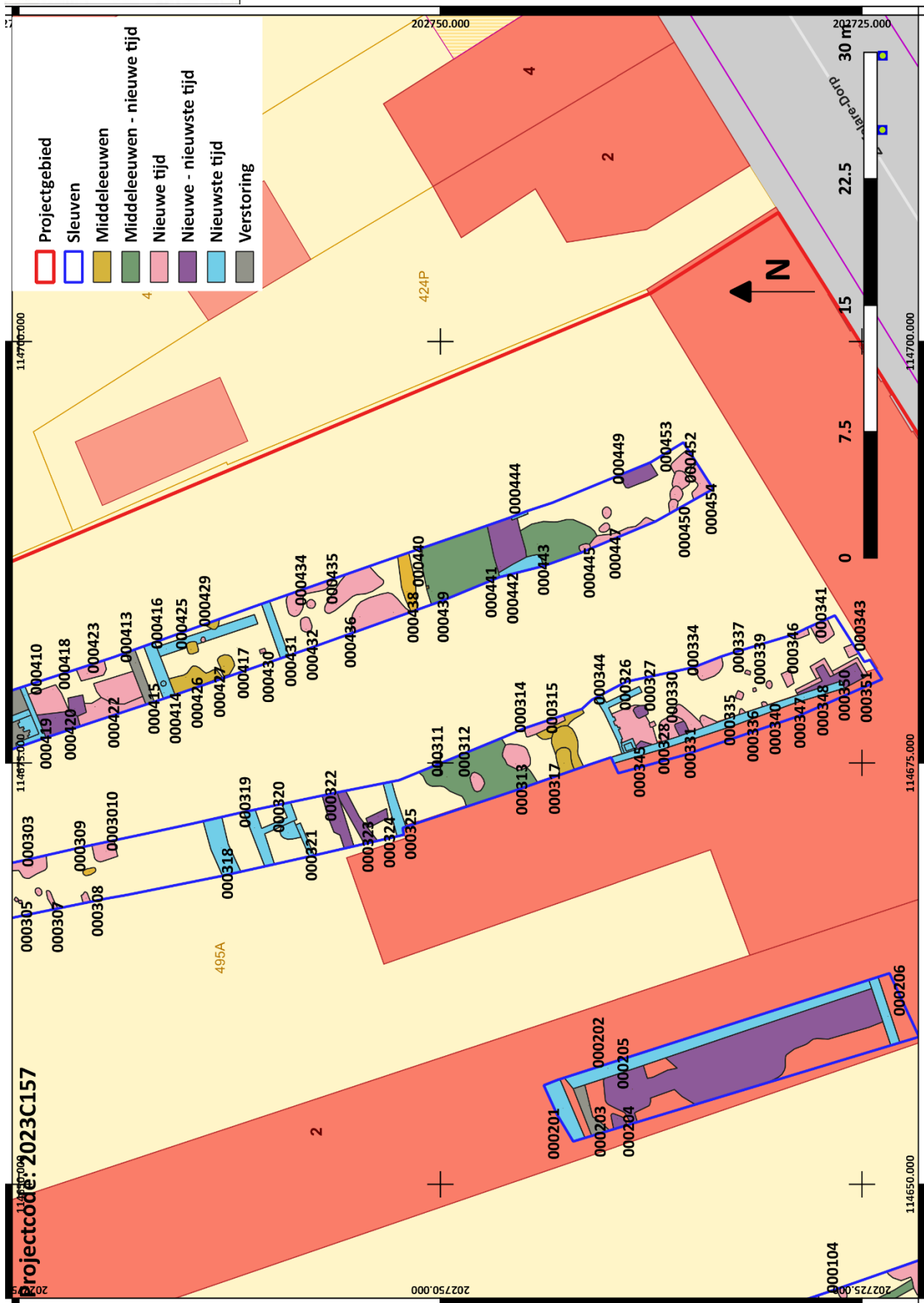
In het uiterste zuiden van de sleuf werd een reeks min of meer elkaar oversnijdende sporen (Sp000450 tot Sp000454) aangetroffen met een erg gelijkende heterogene vulling met donkerbruin grijs en lichtbruin roestig zand. De sporen kwamen allicht tot stand door het uitvoeren van één en dezelfde bodemingreep. Het ontbreken van bioturbatie en de vrij scherpe aflijning doen vermoeden dat de sporen te dateren zijn vanaf de nieuwe tijd.

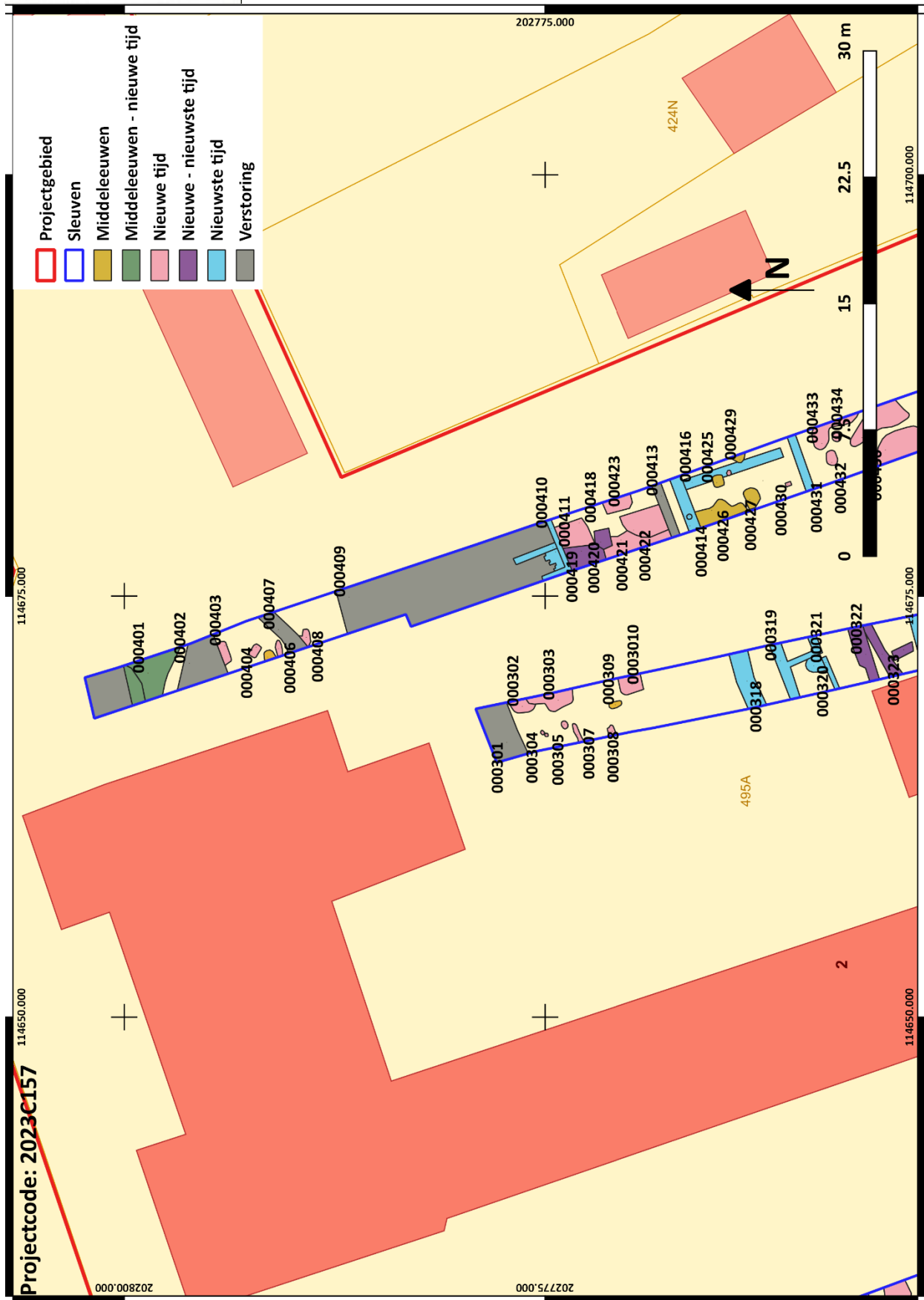
Figuur 33: Allesporenkaart per spoortype: Werkput 3 en Werkput 4 zuidelijk deel (1/150)

Figuur 34: Allesporenkaart per spoortype: Werkput 3 en Werkput 4 noordelijk deel (1/150)

Figuur 35: Allesporenkaart datering: Werkput 3 en Werkput 4 zuidelijk deel (1/150)

Figuur 36: Allesporenkaart datering: Werkput 3 en Werkput 4 noordelijk deel (1/150)

2.5.5. Werkput 5/6

Werkput 5/6 werd aangelegd in de noordwestelijke hoek van het te renoveren schoolgebouw aan de straatzijde. Hierbij situeert Werkput 5 zich ten noorden van een bestaande binnenmuur en is Werkput 6 een smalle uitbreiding aan de zuidelijke zijde van de betreffende binnenmuur. De gezamenlijke lengte van de werkputten bedraagt plusminus 4,05 meter. De lengte bedraagt ongeveer 3,60 meter. Werkput 5 werd centraal uitgegraven tot een diepte van plusminus 60 centimeter onder het bestaande maaiveld dat zich situeerde onder het uitgebroken vloerniveau. In Werkput 5 werden 8 spoornummers uitgedeeld aan sporen, muurwerk en een laag.

Werkput 6 werd slechts uitgegraven tot een diepte van plusminus 20 centimeter. In Werkput 6 werden 3 spoornummers uitgeschreven aan een spoor en twee lagen. Sp000601 vormt hierbij de insteek van het opgaande aanwezige muurwerk.

Figuur 37: Werkput 5, Flak 1: Muur Sp000508

Figuur 38: Werkput 5, Flak 1: Muur Sp000502, Sp000504

Sporen Sp000501 en Sp000507 hebben betrekking op de bestaande buiten- en binnenmuur. De fundering van de buitenmuur was opgetrokken in stenen met een lengte van 21 centimeter, een

breedte van 10 centimeter en een dikte van 5 centimeter. De stenen van de binnenmuur hadden dezelfde afmetingen. De sporen Sp000505 en Sp000506 vormen de funderingssleuf van de buiten- en binnenmuur. Beide funderingssleuven doorsneden het in de werkput aangetroffen muurwerk. Sp000509 is de laag die zich ter hoogte van het aangelegde vlak bevond.

In het westelijke deel van Werkput 5 situeerde zich een bakstenen muur (Sp000508) die een licht andere oriëntatie vertoonde ten opzichte van het aanwezige opgaande muurwerk. De muur bevond zich slechts enkele centimeters onder de verwijderde vloer van het bestaande gebouw. Sp000508 vertoonde een vertrapte fundering. De bovenbouw werd doorsneden door de buitenmuur. De vertrapping werd echter hergebruikt in de fundering van de opgaande buitenmuur. De muur was opgetrokken met bakstenen met een lengte van 19 centimeter, een breedte van 10 centimeter en een dikte van 4,5 centimeter.

Ten oosten van de muur en er parallel aan werd een tweede muur aangetroffen (Sp000502). Deze was opgebouwd uit bakstenen met een lengte van 21 centimeter, een breedte van 10 centimeter en een dikte van 5 centimeter. De muur rustte op een boogvormige fundering die in het oosten doorsneden werd door een bakstenen waterput (Sp000504) waarin de resten van een loden buis aanwezig waren.

2.5.6. Werkput 7

Figuur 39: Werkput 7, Vlak 1: Muur- en vloerresten (Sp000701, Sp000702 en Sp000703)

Werkput 7 situeerde zich ter hoogte van de inkom van het te renoveren schoolgebouw aan de straatzijde. Ten gevolge van de aanwezigheid van een tijdelijke werfkast voor elektriciteit werd de put beperkt in oppervlakte. De put had een lengte van 2,62 meter en een breedte van 1,20 meter aan de zuidzijde en 1,70 meter aan de noordzijde. In Werkput 7 werden 4 spoornummers uitgeschreven aan een muur, een laag of spoor en aan vloerwerk.

In het zuidelijke deel van de werkput kwam een bakstenen muur (Sp000701) aan het licht. Deze situeerde zich op een diepte van slechts een tiental centimeter onder de uitgebroken vloer van het bestaande gebouw en was min of meer oost-westelijk georiënteerd. De aanwezigheid van gecementeerde bezetting aan de zuidzijde doet vermoeden dat zich hier een gedempte kelder situeert, die minstens tot in de 19de eeuw in gebruik is gebleven. De muur was opgetrokken in bakstenen met een lengte van 18 centimeter, een breedte van 11 centimeter en een dikte van 5 centimeter.

Ten zuiden van de muur situeerde zich een heterogene laag met donkerbruine kleur met gele vlekken (Sp000704). Mogelijk kan de laag in verband worden gebracht met graafwerken die nodig waren voor de constructie van de betreffende kelder en kan ze dus beschouwd worden als een vulling van de insteek van Sp000701. De laag doorsneet immers de zuidelijker gelegen bakstenen tegelvloer Sp000702 en Sp000703.

De tegelvloer bevond zich in het uiterste zuiden van de werkput op een diepte van plusminus 50 centimeter onder de dorpel van de voordeur van het bestaande gebouw. De vloer was opgebouwd uit vierkante rode terra cotta tegels met zijdes van 14,5 centimeter en een dikte van 2,5 centimeter. In de vloer was te zien dat er ooit een reparatie werd uitgevoerd (Sp000703). Hier vertoonden de tegels een ander verband. Centraal in de vloer was een gele strook zichtbaar waar zich mogelijk ooit een afgetopte binnenmuur situeerde. In het westen was ook sprake van 1 rij uitgehaalde vloertegels. Mogelijk werd ook hier ooit een binnenmuur geconstrueerd. Dat deze in een latere fase op de vloer werd gemetst, was te zien aan de aanwezigheid van mortel die zich op de aangrenzende rij tegels bevond.

2.5.7. Werkput 8

Werkput 8 situeert zich ten oosten van het te renoveren gebouw ter hoogte van een gesloopte vleugel van het klooster-/scholencomplex. De proefput mat 3,33 meter bij 4,84 meter en werd door de aanwezigheid van muurwerk slechts tot een diepte tussen 15 en 30 centimeter uitgegraven. In Werkput 8 werden 3 spoornummers uitgedeeld aan muurwerk.

De min of meer noord-zuid georiënteerde muur Sp000803 kon gekoppeld worden aan de gesloopte vleugel van het gebouw en is diensgevolge te dateren in de 19de eeuw. De muur begrensdde de put in het westen.

In het noorden werd de proefput begrensd door muur Sp000801. De muur liep door over de volledige breedte van de put en stond niet in verband met Sp000803. Centraal in de put had de muur een

aftakking in zuidelijke richting die doorliep buiten de gegraven proefput. De muur kon niet in verband gebracht worden met de gesloopte vleugel van het klooster want deze was niet zichtbaar in de bewaarde voorgevel van het gesloopte gebouw en moet dientengevolge ouder zijn dan het gesloopte gebouw. De muur was opgetrokken in bakstenen met een lengte van 17 centimeter, een breedte van 8 centimeter en een dikte van 4 centimeter.

In het oostelijke deel van de proefput bevond zich een L-vormige bakstenen muur (Sp000802) die op basis van de aanwezige verbanden als de oudste muur kan worden beschouwd. De muur was aan de noordzijde en de westzijde gewit. Sp000802 stond duidelijk tegen de muur aangebouwd. Aan de gewitte zijde bevond zich in het aangelegde vlak een puinrijke vulling. Het aanwezige puin en het feit dat Sp000802 gewit was, doet vermoeden dat er sprake is van een gedempte kelderruimte. Op basis van het aanwezige puin kan de demping in de 19de eeuw worden gedateerd. Wanneer de muur werd opgetrokken, kon niet worden achterhaald. De gebruikte bakstenen van de muur hadden een lengte van 20 centimeter, een breedte van 10 centimeter en een dikte van 5 centimeter.

Figuur 40: Werkput 8, Vlak 1: Muurwerk (Sp000801, Sp000802 en Sp000803)

2.5.8. Werkput 9

Werkput 9 situeerde zich in de zuidoostelijke hoek van het te renoveren schoolgebouw. De put mat 2,54 bij 2,23 meter en werd door de aanwezigheid van muurwerk slechts uitgegraven tot een diepte

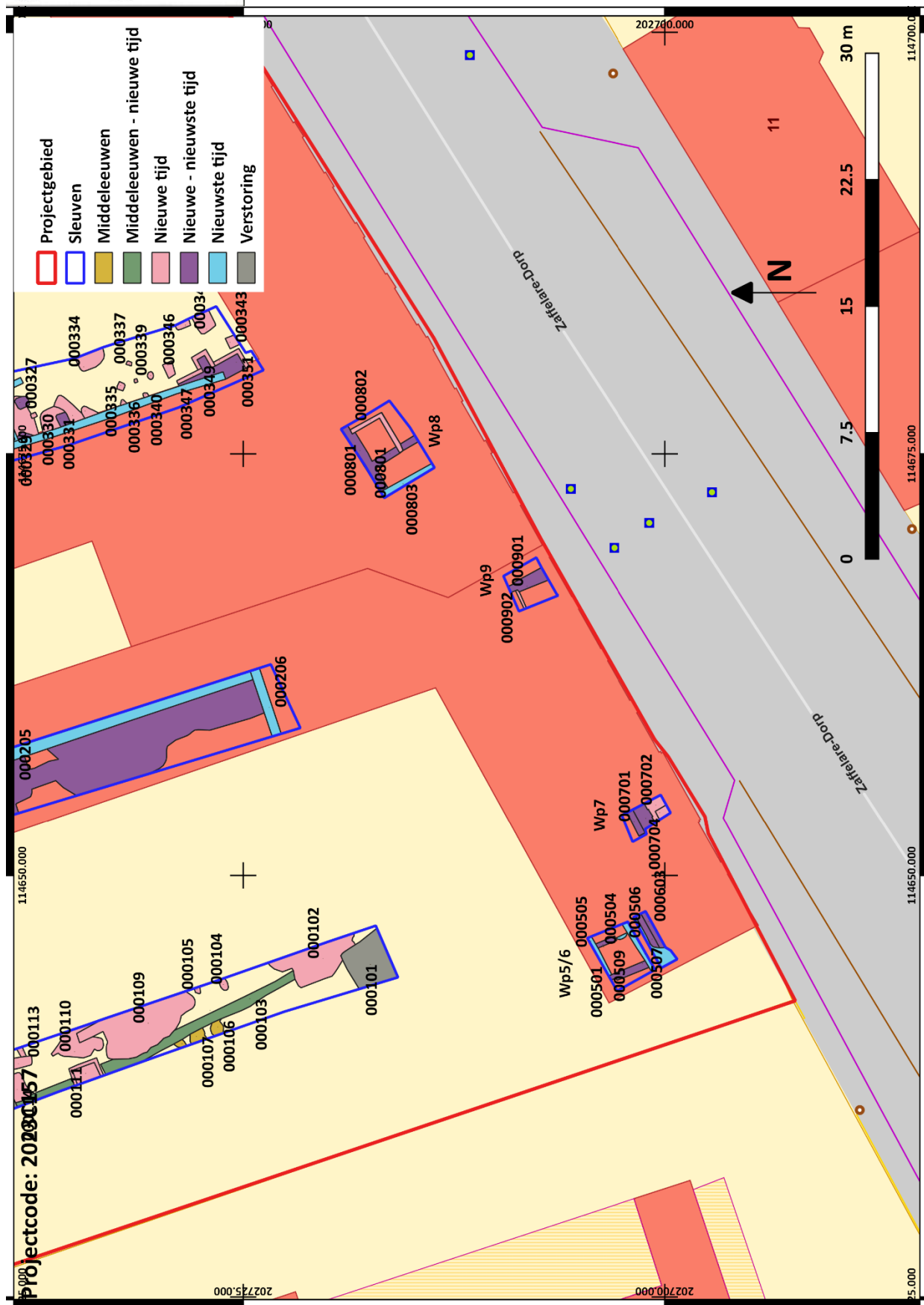
van plusminus 60 centimeter onder het bestaande maaiveld. In Werkput 9 werden twee spoornummers uitgedeeld aan muurresten.

Muur Sp000901 is de jongste van beide en heeft een min of meer noord-zuidelijke oriëntatie. De muur werd in het zuiden doorsneden door het opgaande muurwerk van het te renoveren gebouw en vertoonde een licht afwijkende oriëntatie. De muur is met andere woorden ouder dan het huidige aanwezige gebouw. Muur Sp000901 was vertoonde een getrapte fundering en was opgetrokken in bakstenen met een lengte van 22 centimeter, een breedte van 10 centimeter en een dikte van 5,5 centimeter.

In het noorden doorsneed en bedekte muur Sp000901 een oudere muur met min of meer oost-westelijke oriëntatie (Sp000902). Deze laatste was opgebouwd met bakstenen met een lengte van 16 centimeter, een breedte van 7,5 centimeter en een dikte van 4,5 centimeter.

Figuur 41: Werkput 9, Vlak 1: Muren (Sp000901 en Sp000902)

Figuur 42: Allesporenkaart datering: Werkput 5 tem 9 (1/150)

2.6. Assessment onderzochte gebied

Figuur 43: Kaerte der goederen binnen Saffellare, competerende de pitancie van St-Pieters, 1744²

Figuur 44: Projectgebied en proefsleuven/-putten op kaart van Ferraris 1777 (1/1000)

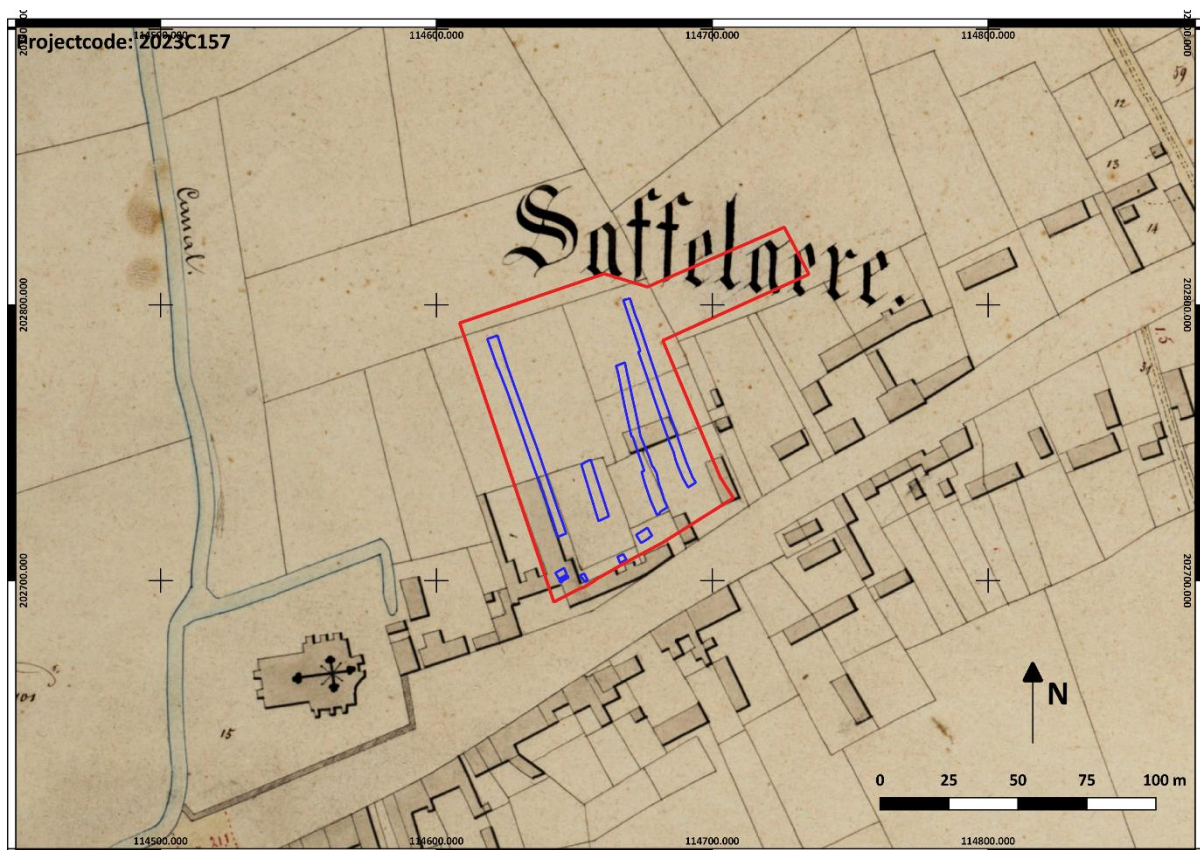
Het projectgebied is gelegen in het dorpscentrum van Zaffellare op plusminus 80 meter ten oosten van de in oorsprong laatmiddeleeuwse parochiekerk. Het terrein grenst in het zuiden aan de hoofdstraat van het dorp. Gezien de ligging van het projectgebied kan verondersteld worden dat er reeds vanaf de

²https://search.arch.be/imageserver/topview.php?FIF=514/514_0549_000/514_0549_000_00401_000/514_0549_000_00401_000_0_0001.jp2

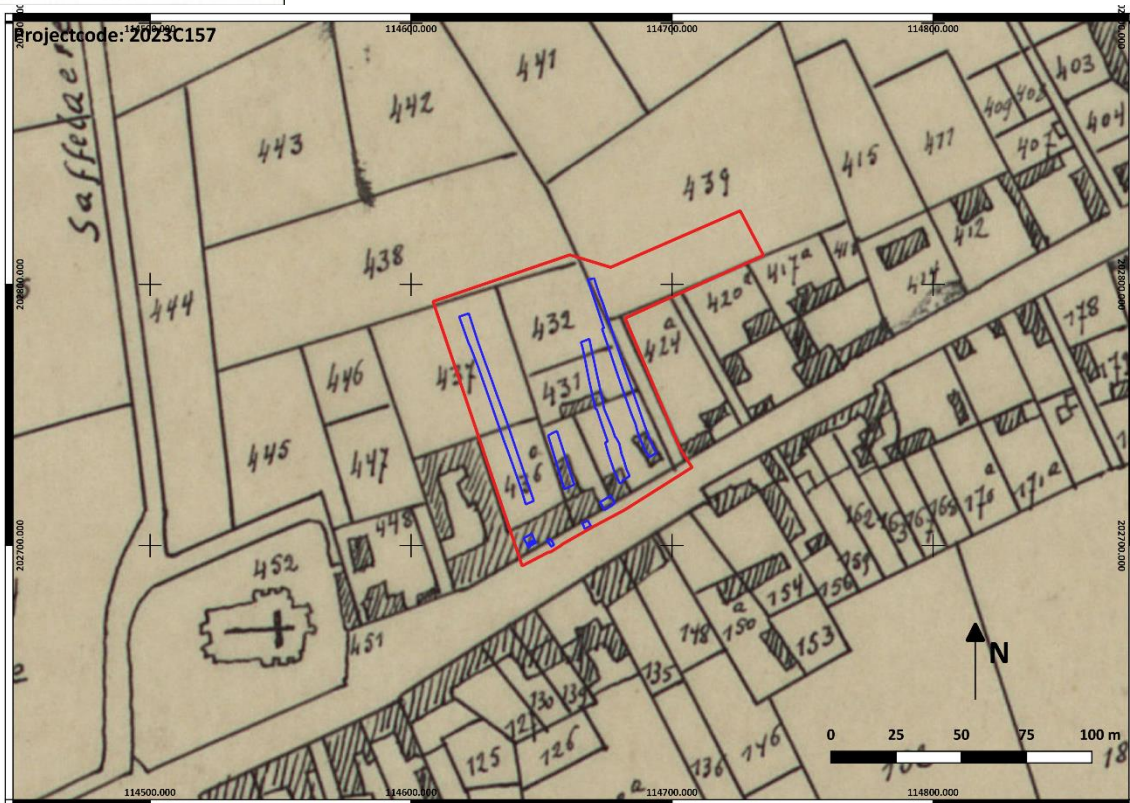
late middeleeuwen activiteiten plaatsvonden op het terrein. De beschikbare cartografische bronnen tonen aan dat zich ter hoogte van het projectgebied onafgebroken bebouwing heeft bevonden vanaf minstens het midden van de 18de eeuw.

Binnen het projectgebied bevinden/bevonden zich de gebouwen van het klooster en de school van de zusters van Liefde van Jezus en Maria. De kloosterstichting gaat terug tot 1815 toen kanunnik P.J. Triest het stichtingshuis, gelegen aan Zaffelare-Dorp, aankocht. Het stichtingshuis werd gesloopt voor de latere uitbreiding van het complex in 1832. Deze uitbreiding werd vervolgens op zijn beurt gesloopt in 1984. Later volgde de sloping van de daarachter gebouwde halfpublieke kapel van Sint-Vincentius uit 1896.

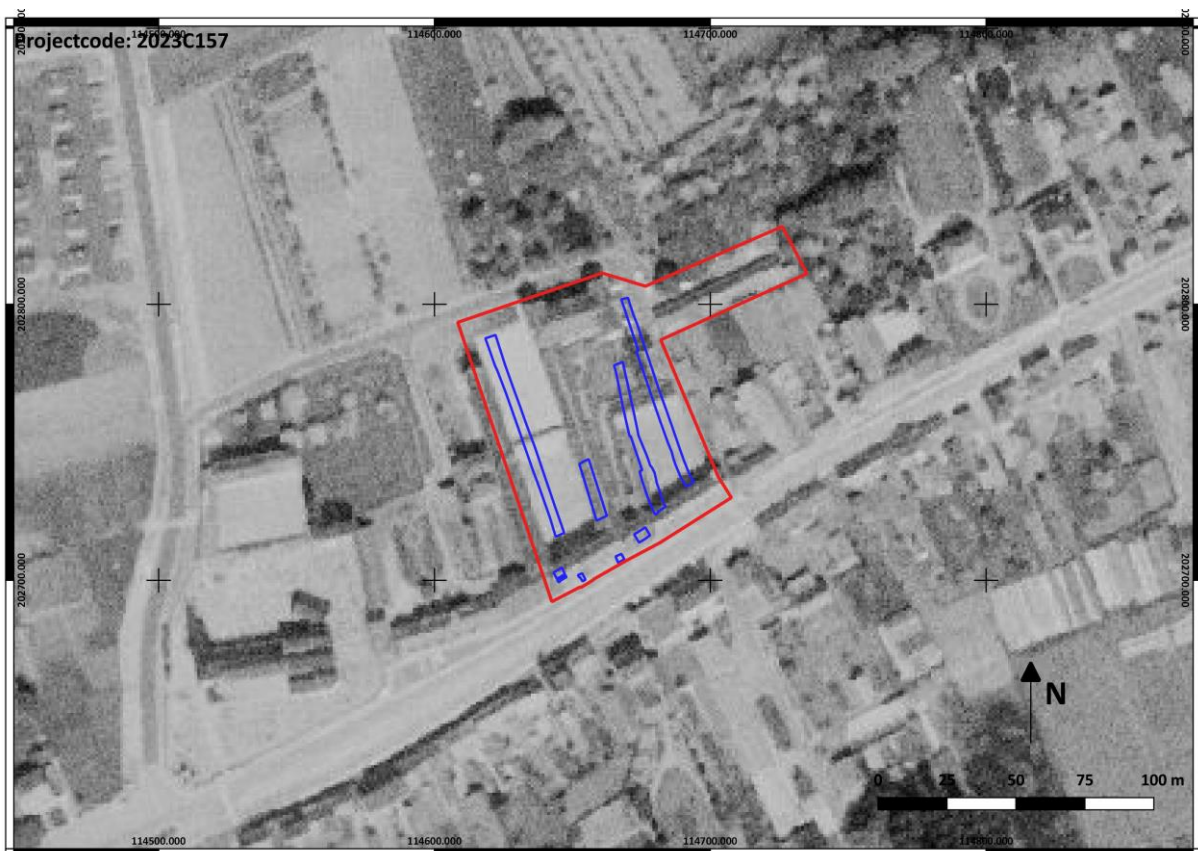
Het aan de straat gelegen schoolgebouwencomplex, waarvan het oudste deel gevormd wordt door de lagere school of de rechtervleugel aan de straat, werd opgericht in 1867. Het links aan de straat aansluitend vroegere schoolgebouw is van latere datum (vermoedelijk circa 1880). Van het oostelijke deel blijft in de nieuwe plannen enkel de gevel bewaard. Het gebouw uit 1880, westelijke deel, wordt gerenoveerd en omgevormd tot woningen.

Figuur 45: Projectgebied en proefsleuven/-putten op Atlas der Buurtwegen ca. 1840 (1/1000)

Figuur 46: Projectgebied en proefsleuven/-putten op plan Popp 1842-1879 (1/1000)

Figuur 47: Projectgebied en proefsleuven/-putten op luchtfoto 1971 met meest uitgebreide gebouwenbestand van het klooster (1/1000)

Tijdens het proefsleuven en proefputtenonderzoek werden talrijke sporen en muurresten aangetroffen die op basis van het aanwezige vondstenmateriaal, de gebruikte bouwmaterialen, de stratigrafische data en het algemeen uiterlijk van de resten konden worden gedateerd in de periode vanaf de late middeleeuwen tot in de 19de en 20ste eeuw.

Verspreid over het terrein werden in de proefsleuven verschillende muurresten aangetroffen die op basis van fotografische bronnen kunnen worden toegeschreven aan de 19de en 20ste-eeuwse bouwfases van het klooster- en scholencomplex.

Ter hoogte van de proefputten ter hoogte van de gesloopte bebouwing en binnen in het te renoveren schoolgebouw werden verschillende muurresten aangetroffen die op basis van gebruikte materialen en stratigrafische informatie kunnen worden gedateerd aan de fase voorafgaandelijk aan de huidige en recent gesloopte bebouwing. De resten dateren uit de periode vanaf de nieuwe tijd tot de 19de eeuw.

In het westelijke deel van het terrein werd een gracht en een greppel aangetroffen die op basis van vondstenmateriaal en uiterlijke kenmerken kan worden gedateerd in de periode late middeleeuwen – nieuwe tijd. Hierbij dient vermeld te worden dat de betreffende gracht nog lang in gebruik is gebleven en allicht pas in de 19de eeuw werd gedempt.

In het oostelijke deel van het terrein werden enkele sporen aangesneden die op basis van hun uiterlijke kenmerken allicht te dateren zijn in de late middeleeuwen. In dit deel van het terrein werden tevens de oudste vondsten aangetroffen in de vorm van enkele fragmenten grijs aardewerk en rood aardewerk met loodglazuur aangebracht via de bestrooiingstechniek.

Verspreid over het terrein werden in de verschillende proefsleuven sporen aangetroffen die op basis van uiterlijke kenmerken en het aanwezige vondstenmateriaal konden worden gedateerd in de nieuwe tijd. Deze sporen hadden in sommige gevallen de oudere middeleeuwse sporen gedeeltelijk vernield. Op verschillende plaatsen op het terrein waren verstoringen aanwezig. De verschillende bouwfases vanaf de 19de eeuw, alsook de 19de en 20ste-eeuwse sloopfasen hebben plaatselijk het aanwezige bodemarchief en oudere sporen en resten vernield.

Op basis van de beschikbare historische, cartografische, fotografische en archeologische bronnen kan besloten worden dat het terrein reeds in gebruik was vanaf de late middeleeuwen. Het terrein was nadien onafgebroken in gebruik tot op heden. Vanaf de 19de eeuw vonden grootschalige bouwwerken plaats die in verband staan met de oprichting en de uitbreiding van het klooster- en scholencomplex. Met uitzondering van de muren aan de straatzijde werden centraal in Werkput 3 enkele fragmentarisch bewaarde muurresten en uitbraaksleuven herkend die mogelijk in verband staan met bebouwing uit de nieuwe tijd. Dit leidden we af aan de hand van de afwijkende oriëntatie. De muren in het uiterste zuiden van dezelfde sleuf kunnen eveneens aan een oudere bouwfase worden

gekoppeld aan de hand van de gebruikte bouwmaterialen en de afwijkende oriëntatie. Deze resten behoorden allicht tot een gedempte overwelfde ruimte.

Ondanks de aanwezige verstoringen en ondanks de aanwezigheid van de 19de-eeuwse muurresten kan besloten worden dat er nog voldoende resten aanwezig zijn op het terrein die potentieel op kennisvermeerdering hebben en meer info kunnen opleveren omtrent de ontwikkeling van de bebouwing binnen het projectgebied en het gebruik van het terrein. Het onderzoek van deze resten kan mogelijk belangrijke gegevens opleveren omtrent de ontwikkeling van de bebouwing en bewoning in het dorpscentrum van Zaffelare. Hierbij denken we in het bijzonder aan de aanwezigheid van beerputten, afvalkuilen en waterputten die quasi zeker op het terrein aanwezig moeten zijn geweest en waarvan de inhoud belangrijke informatie kan bevatten omtrent de leefomstandigheden en de voedingsgewoontes van de bewoners in het dorpscentrum.

3.Onderzoeksvragen

Op basis van het uitgevoerde onderzoek konden de vooropgestelde onderzoeksvragen worden beantwoord.

- *Zijn er archeologische sporen aanwezig in het plangebied? Zo ja: wat is de aard en datering van deze sporen?*

Binnen het projectgebied werden archeologische sporen aangetroffen in de vorm van greppels/grachten, paalkuilen en kuilen. De paalkuilen lijken alle te dateren vanaf de nieuwe tijd. De kuilen zijn te dateren in de periode vanaf de late middeleeuwen en de nieuwe tijden. De greppel en de gracht dateren uit de periode late middeleeuwen – nieuwe tijd. Hierbij is de gracht in gebruik geweest tot in de 19de eeuw.

Binnen het projectgebied werden verschillende muurresten aangetroffen. Een deel van deze muren kon op basis van de gebruikte bouwmaterialen en fotografische bronnen worden gekoppeld aan gesloopte vleugels van het 19de-eeuwse klooster- en scholencomplex. Een ander deel van de muurresten dient te worden gedateerd in de periode nieuwe tijd – 19de eeuw. De muren zijn opgebouwd met oudere bouwmaterialen, vertonen een licht afwijkende oriëntatie en/of worden doorsneden door opstaande muren of muren die tot het 19de-eeuwse klooster behoren.

- *Zijn er archeologische vondsten aanwezig in het plangebied? Zo ja: wat is de aard en datering van deze vondsten?*

Tijdens de prospectie met ingreep in de bodem werden naast de resten van een drietand-riek in ijzer, enkel resten aangetroffen van fragmenten aardewerk. De scherven kunnen worden gedateerd in de periode vanaf de late middeleeuwen tot de 19de eeuw. Het grootste deel van de vondsten kan worden gedateerd in de nieuwe tijd en/of de 19de eeuw.

- *Wat is de bewaringskwaliteit van de vondsten?*

Het schervenmateriaal vertoont veelal een hoge graad van fragmentatie. Slechts uitzonderlijk maakten de aangetroffen scherven deel uit van hetzelfde object of pasten ze aan elkaar. Gezien de scherven alle te dateren zijn in de periode vanaf de late middeleeuwen vertonen ze een goede bewaringstoestand zonder tekenen van verval.

Het enige metalen (ijzeren) object dat werd aangetroffen is sterk gecorrodeerd. Gezien het object duidelijk te herkennen is, is het niet nodig het te laten reinigen of conserveren. Een aangepaste bewaring om verder verval te voorkomen lijkt ons wel nuttig.

De twee fragmenten glas zijn te dateren in de nieuwste tijd en vertonen geen tekenen van verval.

De enkele fragmenten dierlijk bot en oesterschelpen zijn goed bewaard.

- *Wat is de ruimtelijke begrenzing van de sporen (zowel horizontaal als verticaal; strekt de site zich uit buiten de grenzen van het plangebied)?*

Het projectgebied wordt in het zuiden begrensd door de straat Zaffelare-Dorp. Het lijkt ons dan ook uitgesloten dat de site in zuidelijke richting zou doorlopen. De aangetroffen resten houden namelijk verband met de bebouwing die zich op het terrein aan de straatzijde bevond.

In het noorden wordt het terrein vermoedelijk begrensd door een gracht. Bovendien werden op het aangrenzende terrein ten noorden enkele jaren geleden reeds proefsleuven gegraven. Hierbij werden enkel sub-recente sporen aangetroffen die niet in verband stonden met de aangetroffen sporen ter hoogte van het projectgebied.

Ook in het westelijke deel van het terrein werd de aanwezigheid van een gracht vastgesteld. Het lijkt ons logisch dat ook deze een begrenzing vormt voor de aanwezige site en dat de site niet verder loopt in westelijke richting.

In het oosten wordt het terrein begrensd door bebouwing. Alhoewel er geen concrete archeologische data beschikbaar zijn omtrent een eventuele begrenzing van het terrein, kan op basis van cartografische bronnen verondersteld worden dat zich hier een perceelsgrens bevindt die minstens teruggaat tot het midden van de 18de eeuw.

Over het volledige terrein werden archeologische sporen geattesteerd. Echter dient vermeld te worden dat de resten van relevante gebouwen zich lijken te situeren in het zuidelijke deel van het terrein. Ook de vermoedelijk laatmiddeleeuwse sporen situeerden zich voornamelijk in de zuidelijke helft van het terrein.

De relevante archeologische sporen tekenen zich af ter hoogte van de onverstoorde moederbodem. Het aanwezige muurwerk van het klooster werd reeds op een hoger niveau aangetroffen.

- *Zijn er aanwijzingen voor nederzettingsterreinen in het plangebied? Zo ja: uit welke periode dateren deze, en waren ze tijdelijk of permanent?*

Er bevinden zich geen 'nederzettingsterreinen' binnen het projectgebied. Wel lijkt het erop dat het terrein onafgebroken in gebruik en bewoond was vanaf de late middeleeuwen tot heden.

- *Zijn er aanwijzingen voor continuïteit of fasering van de nederzetting en/of structuren?*

Tijdens het onderzoek werden sporen aangetroffen uit de late middeleeuwen, de nieuwe en de nieuwste tijd. Het lijkt er op dat er sprake is van een geleidelijke evolutie van de bebouwing tot in de 18de eeuw. Nadien volgt een breuk met de bouw en ontwikkeling van het klooster. Vanaf de 19de eeuw verdwijnt de oorspronkelijke bebouwing en wordt het terrein geleidelijk ingenomen door het klooster- en scholencomplex. Dit is onder andere te zien aan de grote gracht in het westen van het terrein die duidelijk in de 19de eeuw werd gedempt en op basis van aardewerk en cartografische bronnen zijn oorsprong kende in de nieuwe tijd.

- *Welke elementen kunnen bijdragen tot de kennis van de economische en sociale relaties in de verschillende perioden/fasen?*

Het aangetroffen aardewerk bestaat uit gewoon gebruiksaardewerk en levert geen extra informatie op omtrent de economische en sociale status van de bewoners in de verschillende fases.

Het aangetroffen botmateriaal bestaat uit 1 fragment dierlijk botmateriaal en enkele platte oesterschelpen.

- *Wat is de relatie van de vindplaats tot de ruimere omgeving?*

Er is heden nog geen relatie aangetoond tussen de vindplaats en de ruimere omgeving. De aangetroffen sporen kunnen echter wel worden geïnterpreteerd in het kader van de ontwikkeling en bewoning in een plattelands dorpskern.

- *Zijn er aanwijzingen voor andersoortig gebruik van het terrein (anders dan bewoning)? Zo ja: uit welke periode dateren deze, en waren ze tijdelijk of permanent?*

Binnen het projectgebied werden verschillende kuilen aangetroffen die in verband staan met het gebruik van het terrein. Omtrent de functie van de kuilen werden geen directe aanwijzingen aangetroffen. Vermoedelijk staan deze echter in verband met agrarische activiteiten (bewaarkuilen) of met beperkte ontginning van grondstoffen (zandwinning). Tijdens het onderzoek werden twee kuilen geïdentificeerd die in verband stonden met het blussen van kalk voor de productie van kalkmortel. Ook deze zijn niet grootschalig en staan allicht in verband met plaatselijke bouwactiviteiten.

- *Zijn er sporen van ambachtelijke activiteiten?*

Er werden geen sporen van ambachtelijke activiteiten aangetroffen.

- *Zijn er sporen van agrarische activiteiten?*

Enkele van de aangetroffen kuilen deden mogelijk dienst als bewaarkuilen voor de bewaring van gewassen. Ook werd er een verspitte strook aangetroffen die mogelijk een teken is van grondverbeteringswerken of lokale teelt van gewassen.

- *Zijn er sporen van landgebruik (perceelsindeling, wegen, akkers, grondstofwinning...)?*

In het westelijke deel en in het noordelijke deel van het terrein werd telkens een gracht aangesneden die gezien de ligging en op basis van cartografische bronnen kan worden geïnterpreteerd als perceelafbakening.

- *Is de oorspronkelijke bodem intact?*

De bodem binnen het projectgebied kan worden omschreven als OB. Dit zijn door de mens gewijzigde bodemprofielen, in casu bebouwde gronden. Dit stemt overeen met de aanduiding op de bodemkaart van Vlaanderen.

- *Wat is de opbouw van de bodem?*

Binnen het projectgebied is sprake van een A/C-profiel waarin de antropogene horizont een aanzienlijke dikte heeft en verder kan worden opgesplitst in ophogingslagen en een oude 'bouwvoor/akkerlaag'.

- *Hebben er post-depositionele processen plaatsgevonden en welk effect hebben deze gehad op de archeologische resten?*

Op sommige plaatsen was er sprake van een reductie van de bodem. Dit zorgde voor een verkleuring van de aanwezige sporen die hierdoor wat blauwgrijzer werden.

Plaatselijk was er sprake van een verhoogde aanwezigheid van plantenwortels die de leesbaarheid van het opgravingsvlak bemoeilijkten en zorgden voor het kapottrekken van het opgravingsvlak tijdens de machinale aanleg.

- *Zijn er recente verstoringen aanwezig en wat is hun ruimtelijke begrenzing?*

Binnen het projectgebied werden verschillende lokale verstoringen vastgesteld die in verband stonden met de 19de-eeuwse bouwactiviteiten en met de 19de en 20ste-eeuwse sloopfases. We verwijzen hier naar de allesporenkaarten waarop de verstoringen in een aparte kleur werden aangeduid.

4. Referentieprofielen bodemopbouw³

Tijdens het proefsleuvenonderzoek werd één bodemprofiel aangelegd in het westen van het terrein. Er werden geen beduidende bodemkundige verschillen vastgesteld in de verschillende proefsleuven en dit bodemprofiel, BP0101, geldt als referentieprofiel voor de bodemopbouw binnen het hele plangebied.

---

³ Lisa Malfliet

De vastgestelde bodemopbouw in het referentieprofiel wordt gekenmerkt door een dik antropogeen pakket waaronder meteen het moedermateriaal wordt aangesneden (Ap/C-sequentie). Bovenaan het profiel komt een ca. 0,48m dikke (matig fijn) zandige laag voor (Laag 1) waarin een grote hoeveelheid plantenwortels opvallen, alsook puin tot enkele centimeters grootte aan het oppervlak. Deze laag heeft een overwegend donkergrijze tot donkerbruine kleur en is matig humeus. De ondergrens van dit pakket is duidelijk en kent een recht tot golvend verloop. Laag 1 wordt in verband gebracht met het recente landgebruik van deze zone als groenzone met bomen.

Hieronder komt een heterogeen pakket voor waarin verschillende zandige tot zandlemige sedimenten voorkomen (Laag 2). De kleuren variëren van wit tot grijsbruin en donkerbruin. De laag is zo'n 0,18-0,40m dik en bevat sporadisch puin- en baksteenfragmenten (tot enkele centimeters). Laag 3 daarentegen bestaat voor het merendeel uit losse baksteenfragmenten (geen verband) die tot wel 0,10m in doorsnede kunnen zijn. Deze laag varieert sterk in dikte met in het zuiden van het profiel een dikte van ca. 0,50m en in het noorden zo'n 0,16m. Laag 3 kan worden geïnterpreteerd als mogelijke puinkuil. De onderliggende Laag 4 werd in het zuiden volledig verstoord door Laag 3, maar is in het noorden van het profiel nog aanwezig over een dikte van ca. 0,50m. Laag 4 bestaat uit een donkergrijsbruin matig fijn zand waarin geen plantenwortels werden vastgesteld, maar wel enkele puinfragmenten voorkomen. De ondergrens van deze laag is vrij scherp, maar wordt getekend door uitlogingsverschijnselen (bioturbatie, grondwaterwerking). Lagen 2 en 3 worden geïnterpreteerd als antropogene verstoringen die te maken hebben met de aanleg en uitbraak van de voormalige bebouwing en verhardingen en het gebruik van het terrein tijdens de bewoningsfase. Laag 4 kan vermoedelijk ook gelinkt worden aan deze ingrepen, maar kan daarnaast ook een oudere bewoningsfase vertegenwoordigen. Omwille van de vrij scherpe aflijning van deze laag, wordt voor Laag 4 ook een sub-recente datering voorgesteld. Het moedermateriaal (Laag 5) werd aangesneden onder Laag 4, op een diepte van zo'n 1,28m. Het betreft een matig fijn quartair eolisch zand met een lichtgrijze tot lichtbeige kleur. Oxidatieverschijnselen werden slechts in zeer beperkte mate vastgesteld. De laag is namelijk zeer nat en het aangesneden niveau ligt vermoedelijk niet veel boven het grondwatervniveau.

Deze aardkundige vaststellingen liggen volledig in lijn met de verwachtingen op basis van de gekende voormalige bebouwing en verhardingen. Zowat het volledige plangebied werd in verschillende fasen verstoord tot op variërende dieptes en deze ingrepen tastten de natuurlijke bodemopbouw aan. Op de Vlaamse bodemkaart wordt het terrein eveneens gekarteerd als een antropogeen verstoorde zone (OB). Het referentieprofiel wijst op een antropogene verstoring tot wel 1,30m diepte. Gekarteerde bodemtypes op aansluitende terreinen wijzen op een bodemsequenties met een (eventueel verbrokkelde) humus, ijzer of textuur B-horizont (Zch, Zdh, Zdb, Sdb). Indien ook een dergelijke

profielvorming plaatsvond binnen het huidige plangebied, bleef deze niet bewaard door de sterke en diepe antropogene ingrepen op het terrein. Enkel in het uiterste zuiden van proefsleuven 0003 en 0004 bleek de verstoring minder diepgaand (tot ca. 0,75m) en werd een beter bodembewaring vastgesteld met een (zeer beperkte) humus en/of ijzer B-horizont.

Door het ontbreken van een bodemvorming over vrijwel het hele terrein en de diepe antropogene verstoring, wordt de kans op een *in situ* bewaarde steentijd artefactensite als zeer laag ingeschat. De aanwezigheid en bewaring van jongere (grond- en/of muurwerk)sporen kunnen echter niet worden uitgesloten binnen de C-horizont onder het antropogene pakket. De aangesneden sporen bevonden zich dan ook op het niveau van de ongestoorde moederbodem (C-horizont).

Profiel: Profiel 1, Werkput 2

Locatie: Zaffelare-Dorp, Zaffelare

Maaiveldhoogte: 6,15m +TAW

Onderzijde profiel: 4,77 +TAW

Tabel 1: Referentieprofiel 1: beschrijvende tabel

Profielnummer	BP0101				
Nummer aardkundige eenheid/laag	1	2	3	4	5
Benaming aardkundige eenheid	Ap1	Ap2	Ap3	Ap4	C
Begin diepte (cm)	0	48	80	80	128
Eind diepte (cm)	48	80	128	128	140
Ondergrens bereikt?	Ja	Ja	Ja	Ja	Nee
Nat-vochtig-droog	Vochtig	Vochtig	Vochtig	Vochtig	Nat
Textuur	Z (matig fijn)	Z/S	Z (matig fijn)	Z (matig fijn)	Z (matig fijn)
Kleur visueel	Donkergrijs	Wit, bruingrijs, donkergrijs	Donkergrijs	Donkerbruingrijs	Lichtbeige, lichtgrijs
Fenomenen - processen	Plantenwortels, puin (medium), matig humeus	Heterogeen, puinfragmenten (klein-medium)	Baksteenrijk (groot, tot 10cm)	Beperkt puin, uitloging aan ondergrens	Oxidatieverschijnselen zeer beperkt
Grensduidelijkheid ondergrens	Duidelijk	Duidelijk	Duidelijk	Duidelijk	/
Grensregelmaticheid ondergrens	Recht - golvend	Golvend	Golvend	Golvend	/

Figuur 48: Werkput 1, Vlak 0: Bodemprofiel Bp0101

5. Impact geplande werken

Binnen het projectgebied bevinden zich heden de gebouwen van het klooster en school van de zusters van Liefde van Jezus en Maria. Een deel van de bestaande bebouwing zal worden gesloopt (gearceerde zone op inplantingsplan). Een deel van de bestaande bebouwing wordt gerenoveerd en enerzijds als meergezinswoning (blok D en E) en anderzijds als kantoorruimtes (blok C) heringericht. Om dit te realiseren worden er nieuwe nutsvoorzieningen aangelegd in de vorm van leidingen onder de bestaande vloer en in de vorm van ondergrondse putten, binnen en/of buiten het betreffende gebouw.

Tevens zullen er twee nieuwe blokken (A en B) worden gerealiseerd voor de realisatie van meergezinswoningen. Beide nieuwbouwblokken worden voorzien van een ondergrondse parking die ondergronds doorloopt buiten de footprint van de te realiseren nieuwe blokken. Aan de buitenzijde van de nieuwbouw worden de nodige ondergrondse nutspullen voorzien.

De volledige omgeving rond de nieuwe en gerenoveerde gebouwen zal opnieuw worden aangelegd met de nodige graszones, bomen en (semi-)verharde paden.

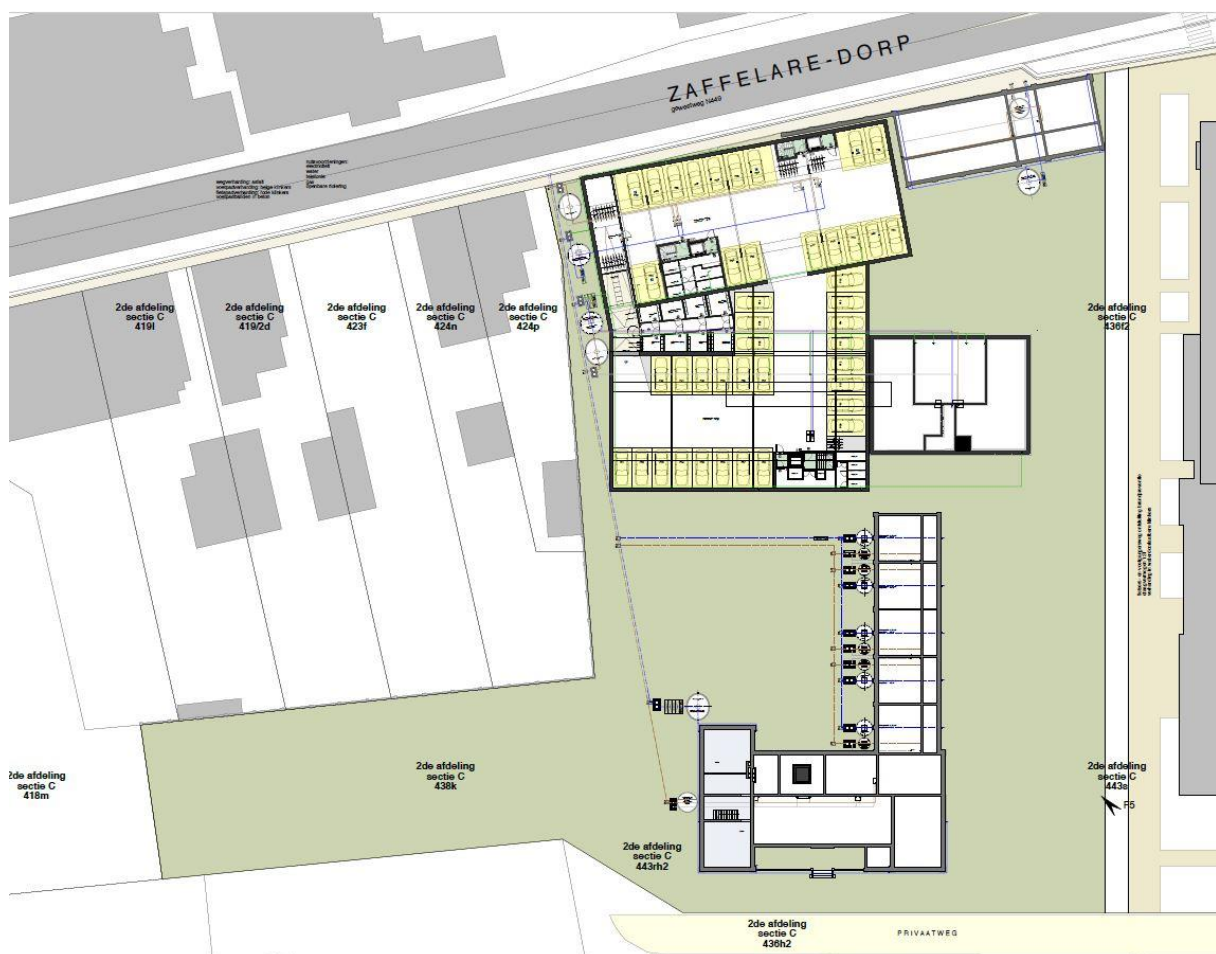
Figuur 49: Nieuwe inplanting algemeen (1/200)

Op basis van de beschikbare plannen kan gesteld worden dat de geplande werken een negatieve impact zullen hebben op eventueel aanwezige archeologische resten. Mogelijk aanwezige archeologische resten zullen door de geplande werken volledig worden vernield ter hoogte van de nieuw te realiseren ondergrondse parkeergarage alsook ter hoogte van de nieuw te realiseren ondergrondse nutspullen.

Binnenin de te renoveren en om te vormen blokken wordt een nieuwe vloeropbouw voorzien. De impact van de werken in deze zones blijft beperkt tot de onderzijde van de nieuw te realiseren verhardingen. Gezien er hier reeds verhardingen aanwezig zijn, zullen de werken allicht geen bijkomende schade aanrichten. Echter kunnen wel archeologische resten aan het licht komen die zich eventueel net onder de te verwijderen vloeren bevinden. Dit is enkel het geval ter hoogte van Blok C.

Gezien de diepte van het archeologische niveau worden geen tot slechts een beperkte verstoring van het bodemarchief verwacht ter hoogte van de nieuw te realiseren blok B, ter hoogte van de te verwijderen verhardingen en de nieuw te voorziene omgevingsaanleg en rioleringen.

Binnen het terrein met een oppervlakte van ongeveer 8050m² zullen over nagenoeg de volledige oppervlakte bodemingrepen worden uitgevoerd. De geplande werken zullen het volledige bodemarchief vernielen over een oppervlakte van ongeveer 1700m² ter hoogte van de ondergrondse garage en aanpalende nutspullen. Ter hoogte van de te renoveren school (blok C) met een oppervlakte van ongeveer 300m² wordt een verstoring verwacht van het jongste archeologische niveau dat zich net onder de bestaande verharding situeert.

Figuur 50: Nieuwe inplanting: funderingen, riolen en ondergrondse garage (1/200)

6. Beschrijving potentiële kennis en waardering

Op basis van de beschikbare historische, cartografische en archeologische bronnen kan besloten worden dat het terrein een hoog potentieel heeft op kennisvermeerdering. Gezien de ligging van het terrein aan de hoofdstraat van Zaffelare op slechts een kleine 100 meter van de kerk kan verondersteld worden dat het terrein reeds vroeg na het bouwen van de kerk in de 13de eeuw in gebruik werd

genomen en tot ontwikkeling kwam. Tijdens de uitgevoerde prospectie met ingreep in de bodem kwamen bovendien archeologische sporen aan het licht die op basis van hun uiterlijke kenmerken allicht in de late middeleeuwen kunnen worden gedateerd. Ook bij de aardewerkvondsten bevonden zich enkele laatmiddeleeuwse scherven.

Allicht is het terrein sinds het eerste ontstaan van de bebouwing en bewoning onafgebroken bewoond geweest. Zo is op de beschikbare 18de-eeuwse kaarten te zien dat er binnen het projectgebied sprake is van een verspreide bebouwing. Tijdens de uitgevoerde prospectie met ingreep in de bodem werden verspreid over het terrein talrijke grondsporen aangetroffen die op basis van het aanwezige vondstenmateriaal en op basis van hun uiterlijke kenmerken kunnen worden gedateerd in de nieuwe tijd. Tevens werden, hoofdzakelijk aan de straatzijde, enkele muurresten aangesneden die gezien de gebruikte materialen, de stratigrafische positie en de afwijkende oriëntatie ten opzichte van de aanwezige 19de-eeuwse bebouwing ouder zijn dan deze 19de-eeuwse bebouwing.

Vanaf de 19de eeuw ontwikkelt zich op het terrein een klooster-/scholencomplex. Alhoewel de 19de-eeuwse en de 19de en 20ste-eeuwse constructie- en sloopwerken een negatieve impact hebben gehad op de aanwezige oudere archeologische resten, werden tijdens de prospectie met ingreep in de bodem enkel lokale verstoringen van de bodem aangetroffen.

Op basis van bovenstaande redenen kunnen we er van uit gaan dat het terrein een hoog potentieel op kennisvermeerdering bevat met betrekking tot het ontstaan en de ontwikkeling van de aanwezige bebouwing alsook met betrekking op de evolutie van het gebruik van het terrein. Bij uitbreiding levert onderzoek van de resten kenniswinst op over de ontwikkeling van de bebouwing en bewoning van de laatmiddeleeuwse dorpskern van Zaffelare. Bovendien dient vermeld te worden dat er binnen de dorpskern nog geen archeologische opgravingen hebben plaatsgevonden en dat de kennis omtrent de archeologische resten binnen de dorpskern van Zaffelare beperkt zijn.

7. Samenvatting gespecialiseerd publiek

Op basis van de beschikbare historische, cartografische en archeologische bronnen kan besloten worden dat het terrein een hoog potentieel heeft op kennisvermeerdering. Het projectgebied is gelegen in de dorpskern van Zaffelare op nauwelijks honderd meter van de kerk en grenst in het zuiden aan de hoofdweg. De parochie Zaffelare wordt voor de eerste maal vermeld in 1246.

Deze ligging doet vermoeden dat het projectgebied allicht tot ontwikkeling kwam in de loop van de 13de eeuw en waarschijnlijk onafgebroken werd bewoond vanaf de late middeleeuwen. Tijdens de uitgevoerde prospectie met ingreep in de bodem werden verschillende archeologische sporen aangetroffen die op basis van het aanwezige vondstenmateriaal en de uiterlijke kenmerken kunnen worden gedateerd in de periode late middeleeuwen – nieuwe tijd.

De cartografische bronnen uit de 18de eeuw tonen aan dat er op het terrein sprake was van verspreide bebouwing. Tijdens het uitgevoerde sleuven- en proefputtenonderzoek werden effectief muurresten aangetroffen die op basis van de gebruikte materialen, de stratigrafische info alsook de afwijkende oriëntatie ten opzichte van de huidige aanwezige bebouwing ouder blijken te zijn dan de huidige bebouwing. De huidige bebouwing dateert uit de 19de eeuw (1867 en ca. 1880) en maakt deel uit van het klooster- en scholencomplex dat zich hier geleidelijk ontwikkelde vanaf 1815.

8. Lijst figuren en bijlagen

8.1. Lijst figuren

Project code	Nr	Type	Onderwerp	Aanmaakschaal origineel	Aanmaakdatum origineel	Versie
2023C157	1	inplanting	Projectgebied op GRB	1/1000	2023	Digitaal
2023C157	2	inplanting	Sleuvenplan zoals goedgekeurd in Programma van Maatregelen op GRB	1/750	2021	Digitaal
2023C157	3	Foto	Situatie op het terrein bij start onderzoek	nvt	2023	Digitaal
2023C157	4	Foto	Machinaal aanleggen van de sleuven	nvt	2023	Digitaal
2023C157	5	Foto	Foto van het hoger gelegen tussenvlak in Wp 4 met resten van het 19 ^{de} -eeuwse klooster	nvt	2023	Digitaal
2023C157	6	Foto	Put met tijdelijke werfkast voor elektriciteit	nvt	2023	Digitaal
2023C157	7	Inplanting	Uitgevoerde sleuven en putten op GRB	1/750	2023	Digitaal
2023C157	8	Allesporenkaart	Niet-geïnterpreteerde allesporenkaart met vlak- en maaiveldhoogtes	1/300	2023	Digitaal
2023C157	9	Foto	Wp1, VI1: paalsporen Sp000133 en Sp000134	nvt	2023	Digitaal
2023C157	10	Foto	Wp1, VI1: greppel Sp000103	nvt	2023	Digitaal
2023C157	11	Foto	Wp1, VI1: gracht Sp000118	nvt	2023	Digitaal
2023C157	12	Foto	Wp1, VI1: muur Sp000111	nvt	2023	Digitaal
2023C157	13	Foto	Wp1, VI1: kuil Sp000106	nvt	2023	Digitaal
2023C157	14	Foto	Wp1, VI1: kuil Sp000130	nvt	2023	Digitaal
2023C157	15	Foto	Wp1, VI1: kuil/vergraving Sp000132	nvt	2023	Digitaal
2023C157	16	Allesporenkaart	Allesporenkaart per type: Wp1 zuidelijk deel en Wp2	1/150	2023	Digitaal
2023C157	17	Allesporenkaart	Allesporenkaart per type: Wp1 noordelijk deel	1/150	2023	Digitaal
2023C157	18	Allesporenkaart	Allesporenkaart datering: Wp1 zuidelijk deel en Wp2	1/150	2023	Digitaal
2023C157	19	Allesporenkaart	Allesporenkaart datering: Wp1 noordelijk deel	1/150	2023	Digitaal
2023C157	20	Foto	Wp2, VI1: overzichtsfoto sleuf vanuit noorden	nvt	2023	Digitaal
2023C157	21	Foto	Wp3, VI1: paalspoor Sp000337	nvt	2023	Digitaal
2023C157	22	Foto	Wp3, VI1: paalsporen Sp000304 en Sp000305	nvt	2023	Digitaal
2023C157	23	Foto	Wp3, VI1: muurresten Sp000319, Sp000320, Sp000321	nvt	2023	Digitaal
2023C157	24	Foto	Wp3, VI1: muurresten Sp000348, Sp000349, Sp000350	nvt	2023	Digitaal
2023C157	25	Foto	Wp3, VI1: kuil Sp000310	nvt	2023	Digitaal
2023C157	26	Foto	Wp3, VI1: kuilen Sp000316, Sp000317	nvt	2023	Digitaal
2023C157	27	Foto	Wp3, VI1: kuil Sp000334	nvt	2023	Digitaal
2023C157	28	Foto	Wp4, VI1: muren Sp000410, Sp000411, Sp000412	nvt	2023	Digitaal
2023C157	29	Foto	Wp4, VI1: verspitte zone Sp000438	nvt	2023	Digitaal
2023C157	30	Foto	Wp4, VI1: kuil Sp000420	nvt	2023	Digitaal
2023C157	31	Foto	Wp4, VI1: kuil Sp000425	nvt	2023	Analoog
2023C157	32	Foto	Wp4, VI1: kuil Sp000443	nvt	2023	Digitaal
2023C157	33	Allesporenkaart	Allesporenkaart per type: Wp3 en Wp4 zuidelijk deel	1/150	2023	Digitaal
2023C157	34	Allesporenkaart	Allesporenkaart per type: Wp3 en Wp4 noordelijk deel	1/150	2023	Digitaal
2023C157	35	Allesporenkaart	Allesporenkaart datering: Wp3 en Wp4 zuidelijk deel	1/150	2023	Digitaal

2023C157	36	Allesporenkaart	Allesporenkaart datering: Wp3 en Wp4 noordelijk deel	1/150	2023	Digitaal
2023C157	37	Foto	Wp5, VI1: muur Sp000508	nvt	2023	Digitaal
2023C157	38	Foto	Wp5, VI1: muur Sp000502 en Sp000504	nvt	2023	Digitaal
2023C157	39	Foto	Wp7, VI1: muur en vloer Sp000701, Sp000702 en Sp0004703	nvt	2023	Digitaal
2023C157	40	Foto	Wp8, VI1: muurresten Sp000801, Sp000802 en Sp000803	nvt	2023	Digitaal
2023C157	41	Foto	Wp9, VI1: muren Sp000901 en Sp000902	nvt	2023	Digitaal
2023C157	42	Allesporenkaart	Allesporenkaart datering: Wp5 tem Wp9	1/150	2023	Digitaal
2023C157	43	Historische kaart	Kaarte der goederen binnen Saffelare, competierende de pitancie van St-Pieters	Onbekend	1744	Digitaal
2023C157	44	Historische kaart	Sleuvenplan op Ferrariskaart	1/1000	1777	Digitaal
2023C157	45	Historische kaart	Sleuvenplan op Atlas der Buurtwegen	1/1000	1840	Digitaal
2023C157	46	Historische kaart	Sleuvenplan op plan Popp	1/1000	1842-1879	Digitaal
2023C157	47	Luchtfoto	Sleuvenpaln op luchtfoto 1971	1/1000	1971	Digitaal
2023C157	48	Profiel	Wp1, VI0: foto bodemprofiel Bp0101	nvt	2023	Digitaal
2023C157	49	Inplanting	Nieuw ontwerp algemene inplanting	1/200	2021	Digitaal
2023C157	50	Inplanting	Nieuw ontwerp funderingen, rioleringen en kelder	1/200	2021	Digitaal
Project code	Nr	Type	Onderwerp	Aanmaakschaal origineel	Aanmaakdatum origineel	Versie

8.2. Lijst bijlagen

Projectcode	Nummer Bijlage	Onderwerp
2023C157	Bijlage 1	Opgravingsarchief
2023C157	Bijlage 2	Data bodemprofiel
2023C157	Bijlage 3	Programma van Maatregelen
2023C157	Bijlage 4	Privacy-fiche